

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Факультет управління, економіки та права
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

ОС «Магістр»

на тему: «**ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ ТА ШЛЯХИ ЙОГО
ПОКРАЩЕННЯ НА ПРИКЛАДІ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**»

Виконав студент групи Фін-61 (маг)
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»
(шифр і назва напрямку підготовки, спеціальності)

Сергій Винарчик
(прізвище та ініціали)

Керівник к.е.н., доцент Синявська Л.В.
(наук.ступ., вчене звання, прізвище та ініціали)

Рецензент _____
(прізвище та ім'я)

ДУБЛЯНИ 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ, ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА
КАФЕДРА ФІНАНСІВ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ ТА СТРАХУВАННЯ

Освітній ступінь «Магістр»

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

(шифр і назва напрямку підготовки, спеціальності)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри _____
(підпис)

_____ к.е.н., доцент Грицина О.В. _____
(звання, ступінь, прізвище та ініціали)

« _____ » _____ 2024 року

ЗАВДАННЯ

на кваліфікаційну роботу магістра

Винарчику Сергію Васильовичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1.Тема роботи: **«ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОКРАЩЕННЯ НА ПРИКЛАДІ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ»**

Керівник роботи: _____ Синявська Любов Василівна, к.е.н, доцент _____
(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджена наказом по університету редакція від “16” 10. 2024 р. № 740/К-С

2.Термін здачі студентом закінченої кваліфікаційної роботи 05.12.2024 р.

3.Вихідні дані для кваліфікаційної роботи: методичні рекомендації, фінансова звітність міської ради, навчальна та наукова література.

4.Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань, які потрібно розробити):

ВСТУП

Розділ 1. Теоретичні основи державного фінансового контролю

1.1. Економічна суть та завдання фінансового контролю

1.2. Державний фінансовий контроль як складова фінансового контролю

1.3. Методика дослідження державного фінансового контролю

Розділ 2. Оцінка державного фінансового контролю

2.1. Нормативно-правове забезпечення державного фінансового контролю

2.2. Організаційна характеристика системи державного фінансового контролю

2.3. Аналітична оцінка результатів державного фінансового контролю

Розділ 3. Шляхи покращання державного фінансового контролю

3.1. Основні аспекти вдосконалення державного фінансового контролю

3.2. Досвід організації державного фінансового контролю в зарубіжних країнах

Висновки та пропозиції

Список використаної літератури

5. Перелік графічного матеріалу: рисунки, графіки, схеми, діаграми

6. Дата видачі завдання 11.03.2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ етапу	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи
1.	Отримання завдання. Вивчення рекомендованої літератури по темі КР. Вивчення об'єкту. Підготовка матеріалів для роботи.	11.03.24 р.
2.	Написання вступу та I розділу	03.06.24 р.
3.	Написання II розділу	02.09.24 р.
4.	Написання III розділу	25.10.24 р.
5.	Кінцеве оформлення кваліфікаційної роботи (здача роботи керівнику; виправлення його зауважень; здача КР на перевірку на плагіат; кінцеве оформлення ілюстративних матеріалів, таблиць).	25.11.24 р.
6.	Підготовка до захисту перед ЕК. Написання доповіді й погодження її з керівником КР; виправлення зауважень у графічній частині.	05.12.24 р.

Студент _____

(підпис)

Керівник

кваліфікаційної

роботи

к.е.н.,

доцент

Синявська Л.В.

(наук.ступ., вчене звання, підпис, прізвище та ініціали)

Зміст

ВСТУП	5
Розділ 1. Теоретичні основи державного фінансового контролю	7
1.1. Економічна суть та завдання фінансового контролю	7
1.2. Державний фінансовий контроль як складова фінансового контролю	16
1.3. Методика дослідження державного фінансового контролю	23
Розділ 2. Оцінка державного фінансового контролю	26
2.1. Нормативно-правове забезпечення державного фінансового контролю	26
2.2. Організаційна характеристика системи державного фінансового контролю	32
2.3. Аналітична оцінка результатів державного фінансового контролю	39
Розділ 3. Шляхи покращання державного фінансового контролю	47
3.1. Основні аспекти вдосконалення державного фінансового контролю	47
3.2. Досвід організації державного фінансового контролю в зарубіжних країнах	55
Висновки та пропозиції	63
Список використаної літератури	67

УДК 351.72

Кваліфікаційна робота: 69 стор. текстової частини, 12 таблиці, 18 рисунків, 25 літературних джерел.

Державний фінансовий контроль та шляхи його покращення на прикладі Львівської області

Винарчик Сергій Васильович – Кваліфікаційна робота. Кафедра фінансів, банківської справи та страхування. – Дубляни, Львівський НУП, 2024.

В роботі розглянуто існуючі підходи щодо визначення сутності категорії «фінансовий контроль», дано оцінку державному фінансовому контролю, розкрито нормативно-правове забезпечення державного фінансового контролю, висвітлено організаційну характеристику системи державного фінансового контролю, на основі узагальнення результатів дослідження розроблено пропозиції щодо покращення державного фінансового контролю

Ключові слова: державний фінансовий контроль, рахункова палата, державна аудиторська служба, аудит, фінансові порушення, контроль.

Анотація

З переходом економіки до ринкової моделі стає усе більш важливим контроль з боку держави за законністю і раціональністю використання державних фінансів. Державний фінансовий контроль є важливим інструментом фінансового механізму і одним з основних засобів здійснення державної фінансової політики. Його роль полягає в підтримці успішної реалізації фінансової стратегії і тактики, а також в доцільному і ефективному формуванні, розподілі і використанні фінансових ресурсів держави.

В роботі розглянуто існуючі підходи щодо визначення сутності категорії «фінансовий контроль», дано оцінку державному фінансовому контролю, розкрито нормативно-правове забезпечення державного фінансового контролю, висвітлено організаційну характеристику системи державного фінансового контролю, здійснено аналітичну оцінку результатів контрольної діяльності державних органів, проаналізовано стан внутрішнього контролю суб'єктів господарювання державного сектору економіки, виявлено наявність фінансових правопорушень, що свідчить про необхідність вдосконалення їх внутрішнього аудиту та підвищення рівня фінансової безпеки, на основі узагальнення результатів дослідження розроблено пропозиції щодо покращення державного фінансового контролю.

Ключові слова: державний фінансовий контроль, рахункова палата, державна аудиторська служба, аудит, фінансові порушення, контроль.

Summary

With the transition of the economy to a market model, state control over the legality and rationality of the use of public finances is becoming increasingly important. State financial control is an important instrument of the financial mechanism and one of the main means of implementing state financial policy. Its role is to support the successful implementation of financial strategy and tactics, as well as in the appropriate and effective formation, distribution and use of state financial resources.

The paper considers existing approaches to determining the essence of the category of "financial control", assesses state financial control, reveals the regulatory and legal support for state financial control, highlights the organizational characteristics of the state financial control system, carries out an analytical assessment of the results of control activities of state bodies, analyzes the state of internal control of business entities in the public sector of the economy, reveals the presence of financial offenses, which indicates the need to improve their internal audit and increase the level of financial security, and develops proposals for improving state financial control based on the generalization of the research results.

Keywords: state financial control, accounting chamber, state audit service, audit, financial violations, control.

Вступ

Актуальність теми. У сучасному світі державний фінансовий контроль набуває все більшої важливості, оскільки визнається ключовим інструментом державного регулювання економіки та підвищення добробуту суспільства. В Україні, де процес становлення інституту державного фінансового контролю збігся з переходом до ринкової економіки, недостатня увага до ефективності цієї системи стала причиною актуальної проблеми, що потребує глибокого дослідження.

Незважаючи на наявність інституційної структури державного фінансового контролю, зростання фінансових порушень в Україні свідчить про серйозні недоліки в його теоретико-методологічній та методичній базі, а також в організації контрольного процесу. Застарілі форми контролю не дозволяють державі оперативно реагувати на зміни в економіці та зосереджуватися на найбільш проблемних сферах, що призводить до зниження ефективності державного контролю в цілому.

Від ефективності державного фінансового контролю багато в чому залежить добробут народу, задля чого одна з найважливіших функцій державного управління повинна бути спрямована на виявлення відхилень від прийнятих стандартів законності, доцільності і ефективності управління фінансовими ресурсами та державною власністю, а також на своєчасне вжиття необхідних відповідних коригувань і запобіжних заходів.

Проблеми розвитку державного фінансового контролю на макро та мікрорівні досліджували відомі українські вчені, зокрема: В. Базилевич, О. Барановський, І. Басанцов, О. Василик, Т. Васильєва, В. Геєць, О. Кириленко, Е. Лібанова, та інші. На наш погляд для сучасного розвитку системи державного фінансового контролю в Україні необхідні дослідження зарубіжного досвіду, які нададуть змогу адаптувати передовий світовий досвід до умов національної економіки, сприятимуть інтеграції контрольних дій на міжнародному рівні.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є вивчення особливостей функціонування державного фінансового контролю.

Для досягнення цієї мети в роботі вирішувались такі **завдання**:

- розкрити економічну суть та завдання фінансового контролю;
- дати оцінку сучасного стану державного фінансового контролю в Україні та виявити проблеми, що існують у цій сфері;
- висвітлити нормативно-правове забезпечення державного фінансового контролю;
- обґрунтувати організаційну характеристику системи державного фінансового контролю;
- дати аналітичну оцінку результатів державного фінансового контролю;
- виявити недоліки фінансового аудиту, аудиту державних ресурсів як методів фінансового контролю та запропонувати шляхи їх усунення;
- систематизувати зарубіжний досвід організації державного контролю з метою його адаптації та доцільного використання у вітчизняній практиці;

Об'єктом дослідження є система державного фінансового контролю на прикладі Львівської області.

Предметом дослідження є теоретико - організаційні та практичні засади формування й розвитку державного фінансового контролю.

Методи дослідження. Основою дослідження виступили методи пізнання явищ процесів в системі державного фінансового контролю.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі, нормативно-правові акти у сфері державного фінансового контролю, наукові праці українських і зарубіжних учених з теорії, методики та організації фінансового контролю. Звітні, інформаційно-аналітичні та статистичні матеріали Рахункової палати України, України, Державної аудиторської служби України,

Науковою новизною отриманих результатів є теоретичне обґрунтування та практичне вирішення сукупності завдань пов'язаних із удосконаленням бюджетної політики. Більш повно теоретичні та практичні здобутки кваліфікаційної роботи, що визначають її наукову новизну полягають у наступному:

запропоновано:

- власне бачення що до визначення дефініції державного фінансового контролю;

набули подальшого розвитку:

- розкрито економічну суть та завдання фінансового контролю;
- дано оцінку сучасного стану державного фінансового контролю в Україні та виявлено проблеми, що існують у цій сфері;
- висвітлено нормативно-правове забезпечення державного фінансового контролю;
- обґрунтовано організаційну характеристику системи державного фінансового контролю;
- проаналізовано результати державного фінансового контролю;
- виявлено недоліки фінансового аудиту, аудиту державних ресурсів як методів фінансового контролю та запропоновано шляхи їх усунення;
- систематизовано зарубіжний досвід організації державного контролю з метою його адаптації та доцільного використання у вітчизняній практиці;

Практичне значення одержаних результатів. Практична значимість роботи полягає в тому, що досягнуті результати становлять і науково-теоретичний, і практичний інтерес: – у науково-дослідній сфері – положення та висновки кваліфікаційної роботи можуть бути основою для подальшої розробки механізму бюджетної політики; в практичному спрямуванні: у навчальному процесі – результати дослідження можуть слугувати підґрунтям при вивченні дисциплін «Бюджетна система», «Фінансовий контроль».

Розділ 1. Теоретичні основи державного фінансового контролю

1.1 Економічна суть та завдання фінансового контролю

Організація та безперебійна робота системи фінансового контролю є невід'ємною складовою фінансової політики будь-якої держави. З огляду на це, удосконалення такої системи має відбуватися не ізольовано, а в комплексі з іншими заходами реформування фінансового механізму.

В Україні на сьогоднішній день відсутня цілісна система державного фінансового контролю. Існуючі елементи функціонують роз'єднано, часто суперечачи один одному через недосконалу нормативно-правову базу. Цей розбаланс ускладнює ефективний контроль за використанням державних коштів.

Проте, варто відзначити позитивну тенденцію: зміни в парадигмі державного управління призвели до того, що фінансовий контроль перестав бути виключно адміністративним важелем. Керівники підприємств усвідомлюють необхідність внутрішнього контролю та все частіше ініціюють його проведення. Це спричинило появу нових форм контролю та розширення кола суб'єктів, які його здійснюють.

Однак, таке різноманіття форм і суб'єктів контролю породило ряд проблем: нечіткість термінології в законодавстві, дублювання функцій, змішування понять тощо. Тому виникає гостра потреба в уточненні теоретичних засад фінансового контролю. Саме глибоке розуміння теоретичних основ є запорукою ефективності контрольних заходів та необхідною умовою для вдосконалення існуючої системи [5, 100].

Сучасний стан організації та функціонування системи фінансового контролю в Україні викликає серйозні занепокоєння. Недостатня ефективність контрольних заходів негативно впливає на економічну ситуацію в країні.

Причини такої ситуації криються в радикальній трансформації системи контролю, що відбувається останніми роками. Перегляд основних принципів контролю, зміщення центрів відповідальності та інші реформи створюють

значні виклики для забезпечення безперебійної роботи фінансового механізму.

Для подолання існуючих проблем необхідно визнати, що зміцнення інститутів державного управління є одним з пріоритетних завдань. Особливу увагу слід приділити сфері фінансів, податків та бюджетного регулювання. Ефективний контроль за формуванням та використанням державних ресурсів, а також за діяльністю осіб, які приймають відповідні рішення, є запорукою стабільності фінансово-бюджетних відносин.

Ключові виклики та шляхи їх вирішення відображені на рис. 1.1

Рис. 1.1 Основні виклики фінансового контролю та шляхи їх вирішення

Отже, реформування системи фінансового контролю є необхідною умовою для сталого розвитку економіки України. За допомогою вдосконалення механізмів контролю можна забезпечити прозорість та

ефективність використання державних коштів, підвищити довіру інвесторів та зміцнити фінансову систему країни.

Наявність фінансового контролю є логічним наслідком подвійної ролі фінансів в економіці: окрім розподільчої функції, фінанси виконують також контролюючу роль. Саме тому використання фінансових ресурсів державою та місцевими органами влади обов'язково супроводжується контролем за їх цільовим використанням [4, 4].

Згідно з чинним законодавством, фінансовий контроль здійснюють усі органи державної влади та місцевого самоврядування, включаючи спеціалізовані контролюючі органи. Фінансовий контроль є не лише завершальним етапом процесу управління фінансами, але й необхідною умовою його ефективності.

У загальній системі управління суспільними процесами фінансовому контролю належить особливе місце завдяки його специфіці. Здатність фінансів відображати всі аспекти господарської діяльності робить фінансовий контроль всеосяжним. Однак, для перетворення потенційного контролю на реальний, необхідно чітко розрізняти базові та додаткові елементи фінансового контролю.

Контрольна функція фінансів є їхньою притаманною властивістю і слугує основою для виникнення фінансово-контрольних відносин. Водночас, власне фінансовий контроль – це діяльність спеціалізованих органів та організацій, спрямована на реалізацію цієї контрольної функції.

Фінансовий контроль відіграє ключову роль у забезпеченні законності та ефективності використання державних коштів. Його основні завдання полягають у:

1. Контролі за дотриманням фінансового законодавства на всіх рівнях управління – від державних органів до громадян.
2. Аналізі ефективності використання коштів та відповідності витрат поставленим цілям.

Для повного розуміння сутності фінансового контролю необхідно з'ясувати його поняття. Аналіз наукових праць свідчить, що більшість дослідників обмежують фінансовий контроль державним контролем, що є не зовсім коректним.

Таблиця 1.1 Визначення «фінансовий контроль» у сучасній науковій літературі

Автор	Трактування поняття
Радіонова В. М., Шлейникова В. І.	Фінансовий контроль – одна з функцій системи управління фінансовими відносинами, основним завданням якої є відстеження правильності функціонування цих відносин на рівні конкретного об'єкта управління з метою визначення обґрунтованості і ефективності управлінських рішень та ступеня їх реалізації, виявлення відхилень, про які доцільно повідомляти органи, які можуть вплинути на покращення ситуації.
Мельничук В. Г.	Фінансовий контроль – один із видів державного контролю, який здійснюється спеціально створеними для цього державними органами і службами, їх територіальними представництвами, органами виконавчої влади, контрольно-ревізійними службами підприємств, установ, організацій, суб'єктами незалежного фінансового контролю від імені державної влади або самостійно відповідно від їх статусу, функцій та повноважень з метою перевірки законності та ефективності формування, володіння та використання коштів Зведеного бюджету України, інших фінансових ресурсів, державного майна, фінансової діяльності підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності та підпорядкування.
Стефанюк І. Б.	Фінансовий контроль – система активних дій, що здійснюються органами державної влади, органами місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання та громадянами України по стеженню за функціонуванням будь-якого об'єкта управління в частині утворення розподілу та використання ним фінансових ресурсів з метою оцінки економічної ефективності господарської діяльності, виявлення і блокування в ній відхилень, що перешкоджають законному й ефективному використанню майна та коштів, розширеному відтворенню виробництва, задоволенню державних, колективних та приватних інтересів і потреб та удосконаленню управління економікою.
Хімичева Н. І.	Фінансовий контроль – контроль за законністю та доцільністю дій в галузі утворення, розподілу та використання грошових фондів держави та муніципальних утворень з метою ефективного соціально-економічного розвитку держави та її регіонів.

Василик О. Д.	Фінансовий контроль – функцію управління, яка включає сукупність спостережень, перевірок за діяльністю об'єкта управління з метою оцінки обґрунтованості й ефективності прийняття рішень і результатів їх виконання.
Кириленко О. П., Давидов Г. М.	Фінансовий контроль – один з елементів управління фінансами; особлива діяльність по перевірці правильності вартісного розподілу валового національного продукту, утворення і витрачання фондів грошових коштів.

Отже, фінансовий контроль – це комплекс заходів, що здійснюються органами державної влади, місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями та громадянами з метою забезпечення законності, фінансової дисципліни та ефективності використання фінансових ресурсів. Мета такого контролю – виявлення та усунення відхилень від встановлених норм, які перешкоджають раціональному використанню майна та коштів, а також сприяння досягненню економічних і соціальних цілей.

Фінансовому контролю притаманні наступні риси:

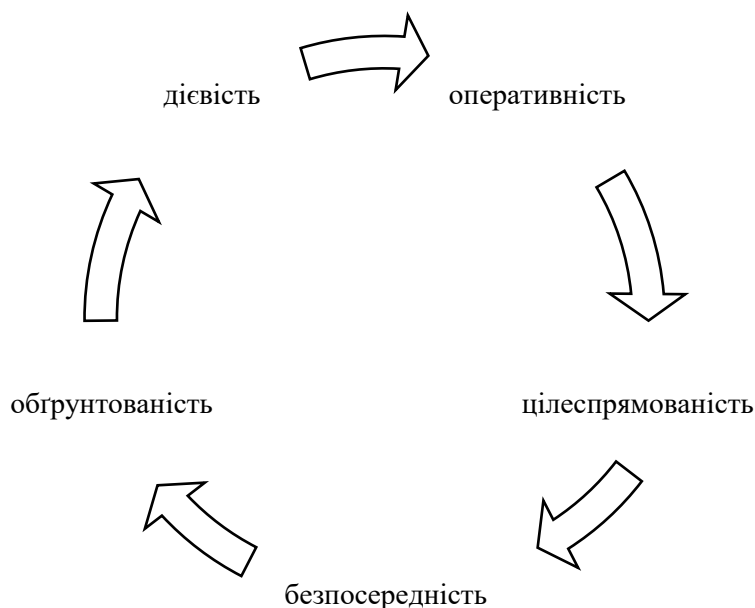

Рис. 1.2 Риси фінансового контролю

У контексті сучасної ринкової економіки, що характеризується високою динамічністю та конкурентністю, роль фінансового контролю значно зросла. Його специфіка полягає у здатності впливати на економічні процеси, спрямовуючи їх у потрібне русло. Ефективний фінансовий контроль

є потужним інструментом для прискорення економічного зростання, раціонального використання ресурсів та забезпечення збереження державної власності [8, 20].

Однак, сучасний фінансовий контроль має ряд особливостей, які ускладнюють його організацію та здійснення. Збільшення кількості суб'єктів господарювання, розширення сфер їх діяльності та ускладнення фінансових відносин призвели до зростання обсягів і різноманітності контрольних заходів. Динамічні зміни в законодавстві та організаційній структурі органів фінансового контролю свідчать про те, що процес формування ефективної системи такого контролю ще триває.

Фінансовому контролю, як і будь-якому іншому притаманні завдання. Відобразимо їх на нижчеподаному рисунку.

Завдання що ставляться перед фінансовим контролем	перевірка своєчасності і повноти виконання контрольованими суб'єктами фінансових зобов'язань перед державою й органами місцевого самоврядування;
	перевірка виконання органами державної влади і місцевого самоврядування покладених на них функцій по формуванню, розподілу і використанню грошових фондів;
	перевірка дотримання правильності здійснення фінансових операцій, збереження коштів і матеріальних засобів;
	виявлення й усунення порушень фінансової дисципліни;
	попередження порушень законності у сфері фінансової діяльності, забезпечення відшкодування матеріального збитку, виявлення винних осіб і притягнення їх до відповідальності;
	виявлення внутрішніх резервів виробництва – підвищення його ефективності, найбільш ощадливого використання матеріальних і грошових ресурсів.

Рис. 1.3 Завдання фінансового контролю

В наукових працях з фінансового права існує декілька підходів до класифікації видів фінансового контролю, які ґрунтуються на різних критеріях.

В залежності від часу проведення фінансовий контроль поділяють на:

Рис. 1.4 Класифікація фінансового контролю в залежності від часу проведення

- Попередній фінансовий контроль є невід'ємною частиною фінансового менеджменту і здійснюється до початку фінансово-господарських операцій. Його основна мета – запобігання порушенням фінансового законодавства шляхом ретельного аналізу та оцінки проектів бюджетів, кошторисів, планів та договорів на стадії їх підготовки та затвердження. Завдяки своєчасному виявленню потенційних ризиків та недоліків, попередній контроль сприяє раціональному використанню фінансових ресурсів та досягненню поставлених цілей.

Поточний фінансовий контроль характеризується безперервністю та оперативністю. Він здійснюється в реальному часі, паралельно з проведенням фінансово-господарських операцій. Така своєчасність дозволяє виявляти недоліки та порушення на ранніх етапах, що значно знижує ризики фінансових втрат. Завдяки своїй гнучкості, поточний контроль є ефективним інструментом для виявлення помилок, допущених як на стадії попереднього контролю, так і в процесі виконання операцій. Варто підкреслити, що основна мета поточного контролю полягає не в покаранні, а в запобіганні негативним наслідкам фінансових порушень.

Після завершення певної фінансової операції або звітного періоду проводиться наступний етап контролю, який має на меті виявити помилки та

порушення, допущені на попередніх етапах. Цей вид контролю відрізняється поглибленим аналізом фінансово-господарської діяльності, комплексним підходом та охопленням широкого кола питань.

Основними напрямками наступного фінансового контролю є:

- ✓ Аналіз виконання фінансових планів та бюджетів: оцінка ступеня досягнення поставлених цілей та ефективності використання ресурсів.
- ✓ Перевірка достовірності кошторисів, звітів та балансів: забезпечення відповідності фінансової звітності дійсності.
- ✓ Оцінка законності рішень органів управління: перевірка відповідності управлінських рішень чинному законодавству.
- ✓ Виявлення фактів втрати майна: встановлення причин і винуватців матеріальних втрат.
- ✓ Розроблення заходів щодо запобігання порушенням фінансової дисципліни: впровадження механізмів, що мінімізують ризики виникнення негативних явищ у фінансовій діяльності.

Класифікація фінансового контролю в залежності від виду фінансової діяльності показана на рис. 1.5:

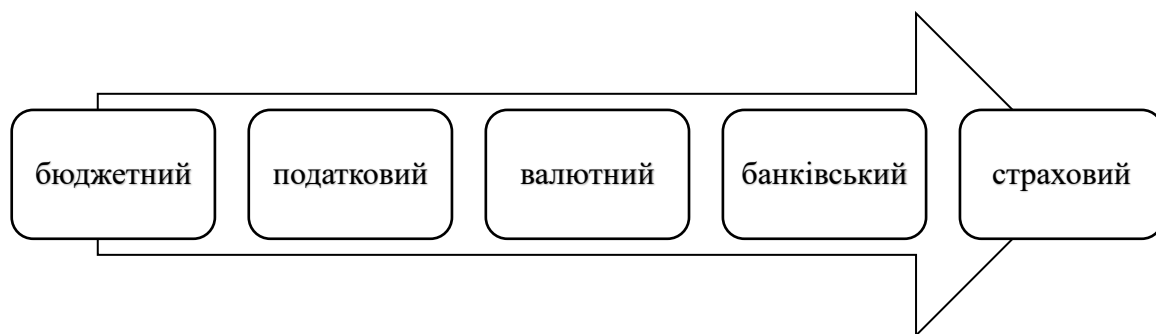

Рис. 1.5 Класифікація фінансового контролю в залежності від виду фінансової діяльності

Вищезазначені види фінансового контролю тісно пов'язані з конкретною сферою його застосування, тобто з різними галузями і інститутами спеціальної частини фінансового права. Іншими словами, характер фінансового контролю безпосередньо залежить від особливостей тієї чи іншої підгалузі фінансового права.

Джерела інформації для проведення фінконтролю також мають важливе значення. Залежно від них розділяють контроль на два підвиди:

- фактичний, який передбачає комплекс заходів, спрямованих на безпосереднє дослідження фінансово-господарської діяльності підприємства. Він включає в себе детальний аналіз матеріальних цінностей, грошових коштів та інших активів підприємства, порівняння отриманих даних з документальним оформленням, а також всебічну оцінку відповідності фінансової діяльності чинному законодавству.

- документальний, передбачає ретельний аналіз первинних документів, зокрема електронних, що відображають рух коштів. До таких документів належать бухгалтерські та статистичні звіти, кошториси тощо. Цей вид контролю є невід'ємною частиною комплексного фінансового аудиту.

Документальний та фактичний контроль взаємопов'язані та доповнюють один одного. Так, наприклад, результати документальної ревізії можуть стати підставою для проведення додаткової фактичної перевірки, яка включає фізичний підрахунок матеріальних цінностей або інші процедури.

Серед вітчизняних науковців немає одностайної думки щодо чіткого розмежування форм та методів фінансового контролю. Існує певна плутанина у розумінні того, які саме аспекти контрольної діяльності охоплюють ці поняття. Форму фінансового контролю можна розглядати як комплексний інструмент, який залежить від часу проведення контролю та від сукупності використаних методів. З огляду на це, найбільш доцільним є розподіл форм фінансового контролю за часом його проведення на попередній, поточний та наступний, оскільки такий підхід дозволяє врахувати всі особливості контрольного процесу.

1.2 Державний фінансовий контроль як складова фінансового контролю

Слід чітко розмежовувати поняття «фінансовий контроль» та «державний фінансовий контроль». Якщо перше є загальнонауковим терміном, що описує процес перевірки фінансово-господарської діяльності, то друге відноситься до конкретного виду контролю, який здійснюється державними органами. Оскільки фінансовий контроль сам по собі не є самостійною діяльністю, а лише функцією, його розвиток залежить від суб'єктів, які його здійснюють. Кожен суб'єкт контролю адаптує фінансовий контроль до своїх завдань та інтересів.

Серед різноманітних видів контролю особливе місце займає державний контроль. Його суть полягає в тому, що держава здійснює нагляд за діяльністю суб'єктів господарювання, а також оцінює ефективність роботи державних органів і службовців. Історично державний контроль має глибокі корені і широко застосовується в усіх демократичних країнах. Системи бюджетно-фінансового, адміністративного та державного контролю в різних країнах мають свої особливості, які зумовлені національними традиціями та формами державного устрою. Проте, незважаючи на різноманітність, всі ці системи базуються на загальних принципах, що сформувалися в результаті багаторічного міжнародного досвіду.

Основна мета державного контролю полягає в забезпеченні ефективної роботи органів державної влади на благо держави та її громадян шляхом посилення відповідальності посадових осіб за виконання своїх обов'язків. Такий контроль здійснюється спеціальними органами, які діють від імені держави і не займаються іншими функціями [5, 18].

Фінансові ресурси є основою для функціонування держави, а їх формування, розподіл та використання відбуваються на різних стадіях. Державний фінансовий контроль охоплює всі ці стадії, забезпечуючи прозорість та ефективність використання бюджетних коштів. Він є

невід'ємною частиною будь-якого управлінського процесу і дозволяє оцінити результативність прийнятих рішень.

Державний фінансовий контроль є невід'ємною складовою державного управління, яка спрямована на забезпечення ефективного використання державних фінансових ресурсів для досягнення цілей державної політики. Цей вид контролю відіграє важливу роль у формуванні та реалізації фінансової політики держави, забезпечуючи прозорість та ефективність використання бюджетних коштів.

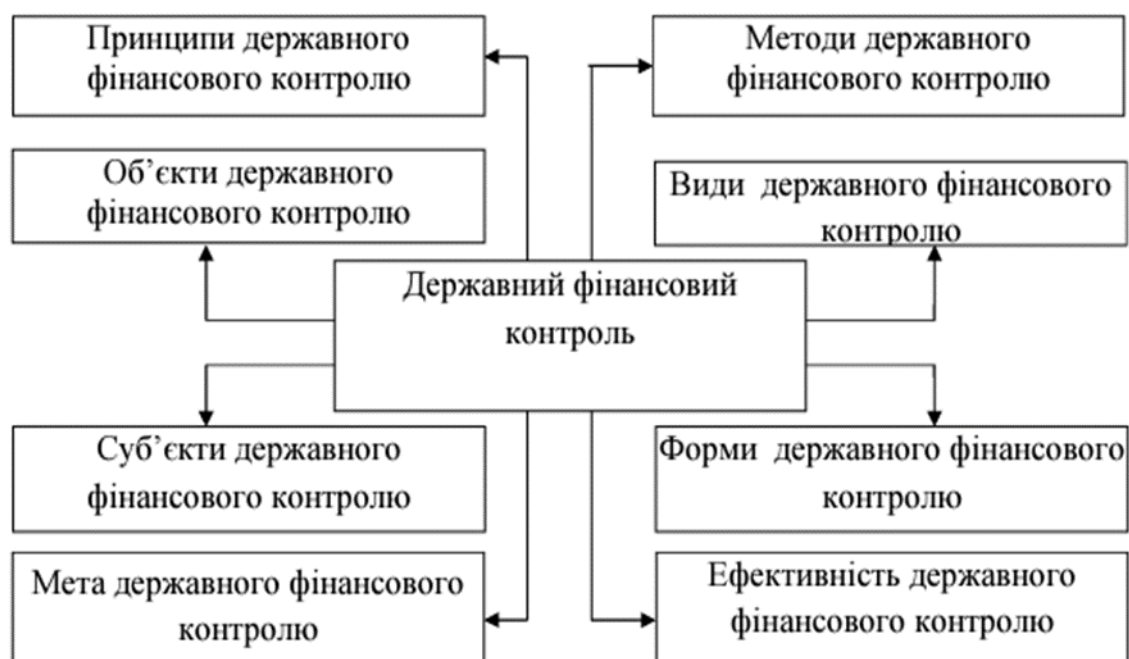

Рис. 1.6 Змістова модель структурних елементів системи державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм

Державний фінансовий контроль можна розглядати як самостійну функцію управління економічними процесами, оскільки він впливає на напрямки розвитку економіки за допомогою фінансових інструментів. Водночас, він також є інструментом контролю за використанням фінансових ресурсів на різних рівнях – від макроекономічного до мікроекономічного.

Аналіз наукових праць щодо державного фінансового контролю свідчить про різноманітність підходів до його визначення. Зокрема, державний фінансовий контроль розглядається як:

1. Ключовий елемент державного управління, який забезпечує ефективне використання державних ресурсів.
2. Діяльність спеціалізованих органів, спрямована на забезпечення дотримання фінансового законодавства.
3. Механізм захисту фінансових інтересів держави.

Основна мета державного фінансового контролю в умовах ринкової економіки полягає в стимулюванні розвитку всіх секторів економіки шляхом моніторингу досягнення поставлених цілей та забезпечення дотримання фінансових обмежень як на рівні окремих підприємств, так і на макроекономічному рівні.

Державний фінансовий контроль здійснюється за допомогою спеціально створеної системи органів, яка є невід'ємною частиною загальної системи державного контролю. Ця система відіграє ключову роль у реалізації фінансової політики держави, забезпечуючи ефективне використання державних коштів та дотримання фінансового законодавства.

Різноманіття відносин, у яких держава виступає учасником, обумовлює широкий спектр завдань, що стоять перед державним фінансовим контролем. До сфери його діяльності належать бюджетний, податковий, грошово-кредитний, валютний, митний та інші види контролю, які здійснюються державними органами у межах їх повноважень. Державний фінансовий контроль – це комплекс заходів, регламентованих фінансовим законодавством, спрямованих на забезпечення законності, доцільності та ефективності використання фінансових ресурсів на всіх етапах їх руху – від мобілізації до використання. Метою такого контролю є захист фінансових інтересів держави, місцевого самоврядування, підприємств та громадян.

Державний фінансовий контроль найбільш повно проявляє себе через виконання низки важливих функцій, серед яких можна виділити інформаційну, профілактичну та мобілізаційну (рис. 1.7).

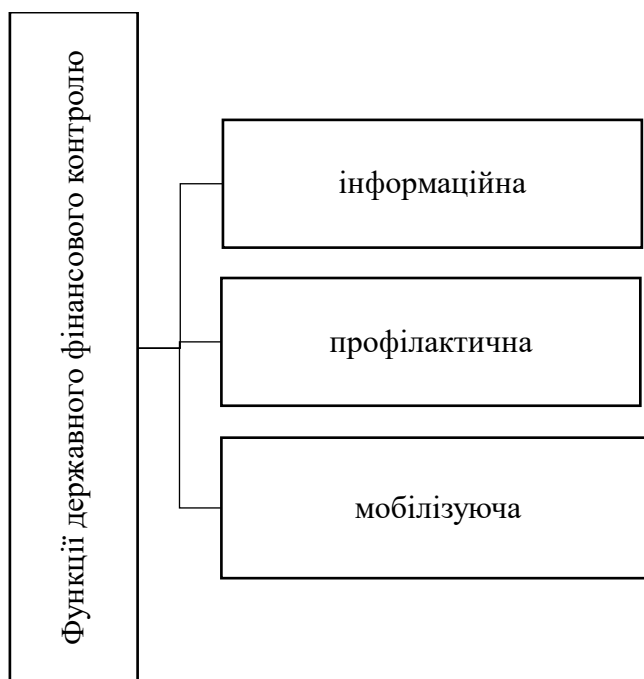

Рис. 1.7 Функції державного фінансового контролю

Інформація, зібрана в процесі державного фінансового контролю, слугує фундаментом для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Ця інформація дозволяє виявити відхилення від встановлених норм та стандартів, оцінити ефективність фінансової діяльності суб'єктів господарювання та вжити необхідних заходів для усунення виявлених недоліків. Таким чином, інформаційна функція контролю забезпечує своєчасне коригування діяльності підприємств та організацій відповідно до вимог законодавства.

Профілактична функція державного фінансового контролю полягає у своєчасному виявленні та усуненні факторів, які можуть призвести до порушень фінансової дисципліни. Це передбачає аналіз фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання з метою виявлення потенційних ризиків, таких як неефективне використання ресурсів, неправомірні витрати, порушення податкового законодавства тощо. Крім того, профілактичний контроль спрямований на встановлення причин виникнення фінансових порушень та притягнення винних осіб до відповідальності згідно з чинним законодавством.

Мобілізуюча функція державного фінансового контролю передбачає активну участь суб'єктів господарювання у процесі усунення наслідків

допущених фінансових порушень. Крім того, контролюючі органи мають сприяти розробці та впровадженню ефективних механізмів запобігання подібним порушенням у майбутньому. Це передбачає поширення передового досвіду, розробку нових організаційно-правових механізмів та вдосконалення системи внутрішнього контролю на підприємствах.

Аналізуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що державний фінансовий контроль охоплює широкий спектр економічних відносин між різноманітними суб'єктами: державними органами, підприємствами та громадянами. Головною метою такого контролю є забезпечення ефективного використання бюджетних коштів та дотримання фінансового законодавства всіма учасниками економічних процесів. Контрольні заходи, які здійснюються державними органами, спрямовані на забезпечення прозорості та підзвітності фінансової діяльності суб'єктів господарювання.

Для систематизації знань про державний фінансовий контроль пропонуємо наступну класифікацію за ознаками:

Схема надає детальний поділ державного фінансового контролю за різними ознаками.

- Загальний та спеціалізований контроль: розрізняє контроль, який охоплює всі аспекти діяльності суб'єкта господарювання, та контроль, спрямований на конкретні сфери або операції.
- Зовнішній та внутрішній контроль: розрізняє контроль, який здійснюється незалежними органами, та контроль, який здійснюється самим суб'єктом господарювання.
- Адміністративний, фінансово-економічний та технічний контроль: класифікує контроль за предметом перевірки та методами його проведення.

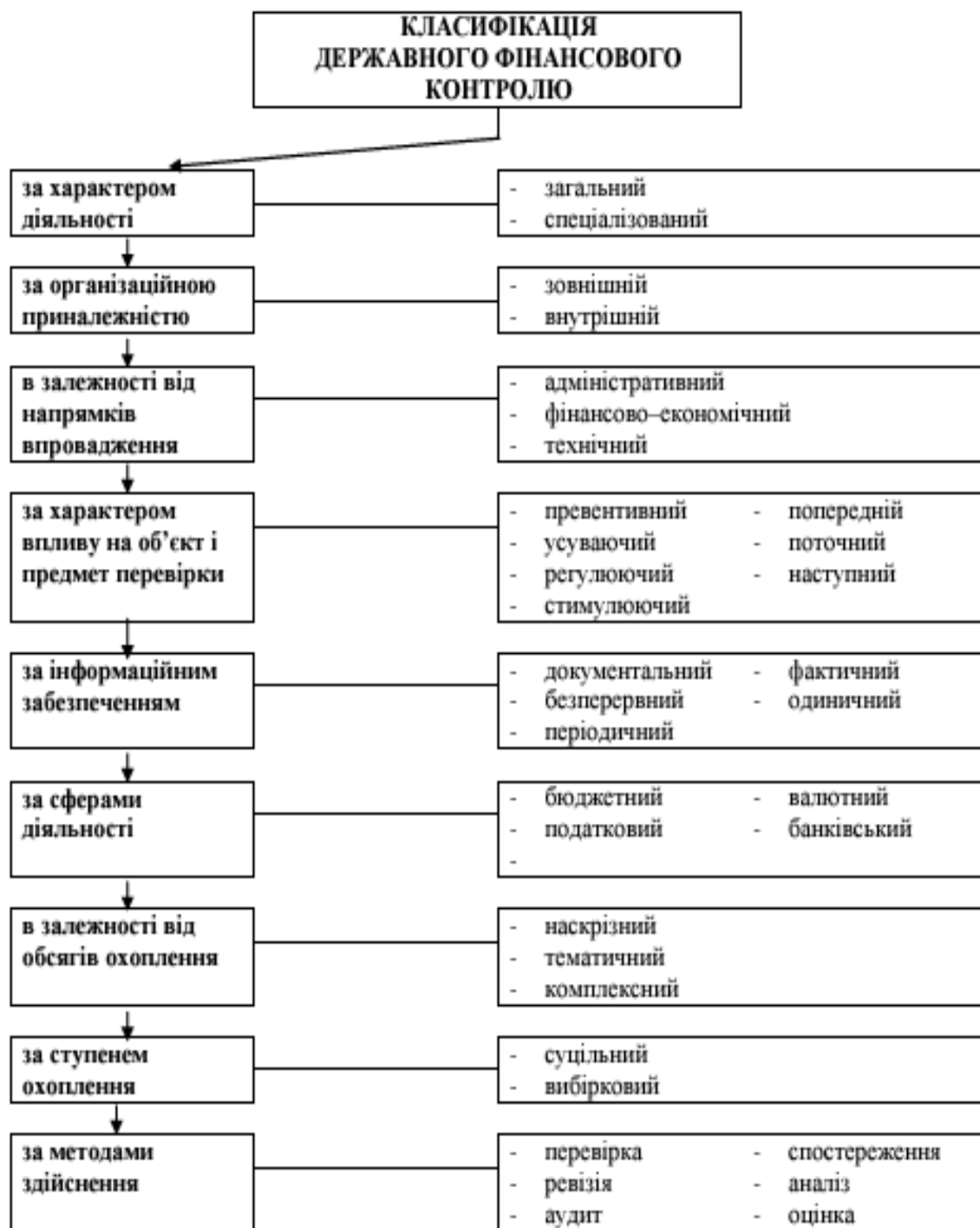

Рис. 1.8 Класифікація контролю за видами

Джерело: Складено автором

- Превентивний, усуваючий, регулюючий та стимулюючий контроль: визначає мету контролю: попередження порушень,

усунення їх наслідків, встановлення порядку та стимулювання дотримання норм.

- Попередній, поточний та наступний контроль: класифікує контроль за часом його проведення відносно контрольованого періоду.
- Документальний, безперервний, періодичний, фактичний та одиничний контроль: визначає джерела інформації та частоту проведення контрольних заходів.
- Бюджетний, податковий, валютний, банківський контроль тощо: класифікує контроль за сферою діяльності, в якій він здійснюється.
- Наскрізний, тематичний, комплексний контроль: визначає обсяг охоплення контролем різних аспектів діяльності суб'єкта господарювання.
- Суцільний та вибірковий контроль: розрізняє контроль, який охоплює всі об'єкти контролю, та контроль, який здійснюється на основі вибірки.
- Перевірка, ревізія, аудит, спостереження, аналіз та оцінка: визначає методи, які використовуються для проведення контролю.

Наведена схема є досить детальною та охоплює більшість аспектів класифікації державного фінансового контролю. Вона може бути корисною для розуміння сутності та різноманітності форм такого контролю.

Основні принципи державного фінансового контролю:

Законність: Всі дії контролюючих органів мають здійснюватися відповідно до чинного законодавства України. Це означає, що контролери повинні дотримуватися встановлених процедур, норм і правил.

Об'єктивність: Контроль має бути об'єктивним, тобто базуватися на фактичних даних та доказах. Контролери повинні бути незалежними від суб'єктів контролю та уникнути будь-яких конфліктів інтересів.

Системність: Контроль має бути систематичним і охоплювати всі аспекти фінансово-господарської діяльності. Це означає, що контроль має проводитися регулярно і за єдиною методикою.

Комплексність: Контроль має бути комплексним, тобто охоплювати всі стадії фінансового процесу: планування, виконання та звітування.

Своєчасність: Контрольні заходи мають проводитися своєчасно, щоб виявити порушення на ранніх стадіях і запобігти їхнім негативним наслідкам.

Незалежність: Контролюючі органи мають бути незалежними від суб'єктів контролю. Це означає, що вони не повинні залежати від них фінансово, адміністративно чи іншим чином.

Відповідальність: Контролери несуть відповідальність за результати своєї роботи. Вони повинні вживати заходів для усунення виявлених порушень і притягнення винних до відповідальності.

Гласність: Результати контрольних заходів мають бути оприлюднені в установленому порядку. Це сприяє підвищенню прозорості і довіри до державних органів.

Ефективність: Контроль має бути ефективним, тобто забезпечувати досягнення поставлених цілей при мінімальних витратах.

Пропорційність: Застосовувані заходи повинні бути пропорційними тяжкості виявлених порушень.

1.3 Методика дослідження державного фінансового контролю

Методологія дослідження – це сукупність методів, прийомів і процедур, які використовуються для збору, обробки, аналізу та інтерпретації даних з метою отримання об'єктивних і достовірних знань про досліджуваний об'єкт. У контексті дослідження державного фінансового контролю, методологія визначає шлях, яким дослідник рухається від постановки проблеми до отримання висновків.

Загальнонаукові методи дослідження – це універсальні методи, які можуть застосовуватися в різних наукових дисциплінах, у тому числі і в дослідженні державного фінансового контролю. Вони дозволяють отримати об'єктивну інформацію про досліджуваний об'єкт, виявити закономірності та тенденції його розвитку.

Основні загальнонаукові методи, що використовуються в дослідженні державного фінансового контролю:

- Спостереження як систематичне фіксування фактів, подій і явищ, пов'язаних з державним фінансовим контролем. Може бути прямим (безпосереднє спостереження за процесом контролю) або непрямим (аналіз документів, статистичних даних).

- Аналіз документів що дозволяє отримати інформацію про нормативно-правову базу, фінансову звітність, планові документи та інші джерела.

- Порівняльний аналіз, який дозволяє виявити спільні та відмінні риси різних систем державного фінансового контролю, оцінити їх ефективність.

- Системний аналіз що дає можливість розглядати державний фінансовий контроль як складну систему, що складається з взаємопов'язаних елементів.

- Моделювання для створення спрощеної моделі досліджуваного об'єкта для вивчення його властивостей і поведінки.

- Експеримент, де штучно створюються умови для перевірки гіпотез. Хоча експеримент рідко застосовується в дослідженнях державного фінансового контролю через складність створення контрольованих умов, але може використовуватися в окремих випадках.

Етапи дослідження державного фінансового контролю:

- Постановка проблеми що передбачає формулювання актуальної проблеми, визначення мети і завдань дослідження

- Вибір методології - вибір відповідних загальнонаукових методів дослідження з урахуванням специфіки досліджуваної проблеми

- Збір необхідних даних за допомогою обраних методів

- Обробка та аналіз даних

- Формулювання висновків на основі отриманих результатів

- Перевірка висунутих на початку дослідження гіпотез

- Приклади використання загальнонаукових методів в дослідженні державного фінансового контролю:

- Спостереження за роботою контролюючих органів, аналіз звітності про результати контрольних заходів.

- Аналіз законодавства про державний фінансовий контроль, фінансової звітності підприємств, результатів аудиторських перевірок.

- Порівняння систем державного фінансового контролю різних країн, аналіз ефективності різних методів контролю.

- Системний аналіз, розробка моделі системи державного фінансового контролю, виявлення взаємозв'язків між її елементами.

Застосування загальнонаукових методів дослідження дозволяє отримати об'єктивні та достовірні дані про стан державного фінансового контролю, виявити його проблеми та розробити пропозиції щодо його вдосконалення. Вибір конкретних методів дослідження залежить від мети і завдань дослідження, а також від наявної інформації.

Розділ 2. Оцінка державного фінансового контролю

2.1 Нормативно-правове забезпечення державного фінансового контролю

Нормативно-правове забезпечення фінансового контролю здійснюється в межах фінансового права. В юридичній науці панує думка про те, що загальні засади фінансового контролю закріплені в загальній частині фінансового права. Водночас, фінансовий контроль є невід'ємною складовою всіх етапів фінансової діяльності та пронизує всі галузі і інститути спеціальної частини фінансового права.

Слід зазначити, що фінансовий контроль – це, мабуть, єдиний інститут фінансового права, норми якого розподілені між загальною та спеціальною частинами. Така структурна особливість обумовлена багатоаспектністю фінансового контролю.

Загальна частина фінансового права визначає фундаментальні принципи, цілі, завдання, організаційні форми та методи здійснення фінансового контролю. Спеціальна частина, у свою чергу, містить норми, що регламентують специфіку фінансового контролю в різних сферах фінансової діяльності. Конкретні особливості здійснення фінансового контролю в окремих галузях знаходять своє відображення у відповідних нормативно-правових актах, таких як Бюджетний кодекс України та Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність».

Розвиток державного фінансового контролю формувався на різних етапах, від становлення до удосконалення, від удосконалення до реформування і до нині. Розроблена законодавча база, визначені права і обов'язки державних органів і органів місцевого самоврядування, методичне забезпечення, Концепція та стратегія для ефективного функціонування системи державного внутрішнього фінансового контролю та ін.

Для забезпечення ефективної роботи органів виконавчої влади, бюджетних установ та інших підконтрольних об'єктів необхідно ретельно організувати виконання вимог законодавства. Чітка організація контролю

передбачає розробку детальних планів і програм, своєчасну постановку завдань перед контролюючими органами та регулярну оцінку їхньої ефективності. Такий підхід дозволяє своєчасно виявляти та усувати недоліки в роботі, підвищувати рівень компетентності контролюючих органів та органів управління.

Нормативно-правова база, що регулює здійснення державного фінансового контролю в Україні, є досить розгалуженою та охоплює широкий спектр законодавчих актів на різних рівнях. Вона покликана забезпечити ефективність та прозорість використання державних коштів, а також відповідальність посадових осіб за їх використання.

Основні нормативно-правові акти, що регулюють державний фінансовий контроль в Україні відображені в таблиці 2.1

Таблиця 2.1 Нормативно-правові акти, що регулюють державний фінансовий контроль в Україні

Нормативно-правовий документ	Основні положення
1	2
Конституція України	Визначає основні засади організації та функціонування держави, права і свободи людини і громадянина, а також принципи фінансової діяльності держави.
Бюджетний кодекс України	Регулює бюджетні відносини, визначає порядок формування та виконання бюджетів, а також передбачає механізми державного фінансового контролю.
Закон України «Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні»	Визначає правові засади діяльності Державної аудиторської служби України, яка здійснює державний фінансовий аудит.
Закон України «Про Рахункову палату»	Визначає правові засади діяльності Рахункової палати, яка здійснює контроль за виконанням державного бюджету та ефективністю використання державних коштів.
Цивільний кодекс України	Регулює цивільно-правові відносини, пов'язані з фінансовою діяльністю
Господарський кодекс України	Регулює господарські відносини, в тому числі і ті, що стосуються фінансової діяльності суб'єктів господарювання

1	2
Кримінальний кодекс України	Визначає відповідальність за корупційні злочини та інші правопорушення у фінансовій сфері.
Адміністративно-процесуальний кодекс України	Регулює порядок розгляду адміністративних справ, пов'язаних з порушеннями фінансового законодавства

Особливостями нормативно-правової бази щодо державного фінансового контролю є:

1. Динамічність, оскільки нормативно-правова база постійно змінюється та доповнюється у зв'язку з розвитком економічних відносин та вимогами часу.
2. Комплексність, адже регулювання державного фінансового контролю здійснюється за допомогою великої кількості нормативно-правових актів.
3. Деталізація, оскільки нормативні акти детально регламентують процедури проведення контрольних заходів, права та обов'язки суб'єктів контролю.

Після проголошення незалежності України виникла гостра потреба у встановленні надійного контролю за фінансовими ресурсами держави. Відповіддю на цей запит стало прийняття у 1993 році Закону України "Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні". Цей законодавчий акт заклав фундамент для систематичної перевірки використання бюджетних коштів. Згодом, Указом Президента України від 27 серпня 2000 року № 1031, Головне контрольно-ревізійне управління України було піднято до рівня центрального органу виконавчої влади, що свідчить про зростання важливості контрольних функцій в державному управлінні.

Відповідно до Указу Президента України від 09 грудня 2010 року № 1085/2010 „Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади” Головне контрольно-ревізійне управління України реорганізовано в Державну фінансову інспекцію України (Держфінінспекцію).

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 868 "Про утворення Державної аудиторської служби України" Держфінінспекцію реорганізовано в Державну аудиторську службу України (Держаудитслужбу).

У 2021 році було затверджено стратегічний документ, спрямований на вдосконалення системи управління державними фінансами під назвою «Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2022-2025 роки та плану заходів з її реалізації». Ця стратегія передбачає ряд заходів, спрямованих на посилення внутрішнього фінансового контролю в державних органах. Зокрема, було здійснено такі кроки:

- ✓ Були внесені зміни до законодавства, які наблизили українську практику внутрішнього контролю та аудиту до міжнародних стандартів, таких як модель COSO. Це дозволило створити більш єдину та ефективну систему контролю.
- ✓ Посилення незалежності внутрішнього аудиту: Були розроблені нові правила проведення внутрішнього аудиту, які надають більшу незалежність аудиторам і дозволяють їм більш об'єктивно оцінювати фінансову діяльність.
- ✓ Створення єдиної системи внутрішнього контролю: Були затверджені основні засади здійснення внутрішнього контролю в державних органах, що сприяло формуванню єдиних підходів та підвищенню ефективності управління фінансовими ресурсами.
- ✓ Реформування державного фінансового аудиту: Були розроблені нові порядки проведення державного фінансового аудиту, а також проведена оптимізація структури Державної аудиторської служби для більш ефективного здійснення контрольних функцій.

Вищезгаданим документом були прописані основні напрями дієвості фінансового контролю як на рівні держави так і на внутрішньому рівні (табл 2.2).

Таблиця 2.2 Основні аспекти державного фінансового контролю та державного внутрішнього фінансового контролю

Вид контролю	Мета	Напрями дієвості
Державний фінансовий контроль	Удосконалення системи державного фінансового контролю, яка сприятиме ефективному державному управлінню, виявлятиме і попереджатиме порушення вимог чинного законодавства та неефективне використання фінансових та матеріальних ресурсів на державному та місцевому рівні	<ul style="list-style-type: none"> - посилення державного фінансового контролю у найбільш ризикових сферах; - забезпечення ефективної міжвідомчої взаємодії в рамках здійснення фінансового контролю; - посилення інституційної спроможності органів Держаудитслужби на центральному, регіональному та місцевому рівні
Державний внутрішній фінансовий контроль	Посилення управлінської підзвітності на всіх рівнях державного сектору, підвищення ефективності внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту в державних органах	<ul style="list-style-type: none"> - упровадження внутрішнього контролю, спрямованого на посилення відповідальності керівників за управління і розвиток установи в цілому - посилення ефективності, спроможності та незалежності внутрішнього аудиту; - підвищення інституційної спроможності центрального підрозділу гармонізації Мінфіну

Сьогоднішня ситуація в країні, зокрема, воєнні дії та прагнення до інтеграції до Європейського Союзу, вимагають суттєвих змін в організації державного фінансового контролю. Однак, головною метою має стати не просто адаптація до зовнішніх викликів, а фундаментальна трансформація системи контролю. Необхідно переосмислити підходи до планування, проведення та оцінки контрольних заходів, перетворивши контроль з формальної процедури на ефективний інструмент управління та співпраці на всіх рівнях державної діяльності. Це передбачає створення нової моделі взаємодії між усіма учасниками фінансових процесів, де контроль буде не лише засобом перевірки, а й стимулом до постійного вдосконалення.

Таблиця 2.3 Законодавчі вимоги до державного фінансового контролю в період воєнного стану

Нормативні документи	Законодавчі вимоги
Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні»	<ul style="list-style-type: none"> - визначаються правові та організаційні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні; - зазначаються мета, завдання та види державного фінансового контролю; - розкривається основні функції, права, обов'язки і відповідальність органу державного фінансового контролю
Постанова «Деякі питання здійснення державного фінансового контролю в умовах воєнного стану»	<ul style="list-style-type: none"> - забезпечення державного фінансового контролю за використанням державних ресурсів у воєнний час; - покладені певні обов'язки та повноваження на Державну аудиторську службу та її міжрегіональні територіальні органи під час воєнного стану та протягом місяця після його припинення або скасування: враховувати вимоги воєнного стану при здійсненні заходів державного фінансового контролю; - тривалість заходів державного фінансового контролю (інспектування, державного фінансового аудиту, перевірки закупівель) – не включається строк, протягом якого такий захід (організація проведення, оформлення, реалізація) не здійснювався у зв'язку з обставинами, обумовленими воєнним станом; - документування під час заходів державного фінансового контролю, зустрічних звірок, збору інформації та документування процесу державного фінансового контролю, реалізація матеріалів за його результатами – здійснюються в паперовій та/або електронній формі
Бюджетний кодекс України	розпорядники бюджетних коштів в особі її керівників організують внутрішній контроль і внутрішній аудит та забезпечують їх здійснення у своїх установах і на підприємствах (Стаття 26)
Економічний форум «Розвиток державного фінансового контролю в контексті економічної безпеки країни»	спрямований для аналізування сучасних теоретико-методологічних та практичних проблем розвитку державного фінансового контролю та становлення його системи в Україні. Його головна задача – це забезпечення економічної безпеки України та формування на цьому теоретико-утилітарних рекомендацій

Отже, нормативно-правова база здійснення державного фінансового контролю в Україні створює необхідні умови для забезпечення ефективного використання державних коштів та запобігання корупції. Однак, для подальшого вдосконалення системи державного фінансового контролю необхідно продовжувати роботу над усуненням прогалин у законодавстві та підвищенням ефективності його застосування.

2.2 Організаційна характеристика системи державного фінансового контролю

Як зазначено вище після здобуття Україною незалежності виникла гостра потреба в реформуванні системи державного фінансового контролю. Це було пов'язано з переходом до ринкової економіки, розширенням кола суб'єктів господарювання та зростанням обсягів бюджетних коштів, а саме

- 1993 рік: було прийнято Закон України "Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні", який заклав правові основи для функціонування цієї служби.
- 2015 рік: на базі Державної фінансової інспекції України була створена Державна аудиторська служба України. Це було пов'язано з необхідністю підвищення ефективності та незалежності органів фінансового контролю.

Функцію здійснення фінансового контролю покладають на різноманітні контролюючі органи. Основні з них:

1. Рахункова палата. Це вищий орган державного фінансового контролю.
2. Державна аудиторська служба. Цей орган здійснює державний фінансовий контроль за використанням бюджетних коштів та державного майна.
3. Міністерство фінансів: Як центральний фінансовий орган, Міністерство фінансів здійснює загальне керівництво у сфері фінансової політики та контролю. Воно також бере участь у здійсненні державного фінансового контролю.
4. Інші контролюючі органи.

Крім зазначених, фінансовий контроль здійснюють також інші органи державної влади, зокрема:

- Державна податкова служба
- Державна митна служба
- Антимонопольний комітет України
- Національне агентство з питань запобігання корупції

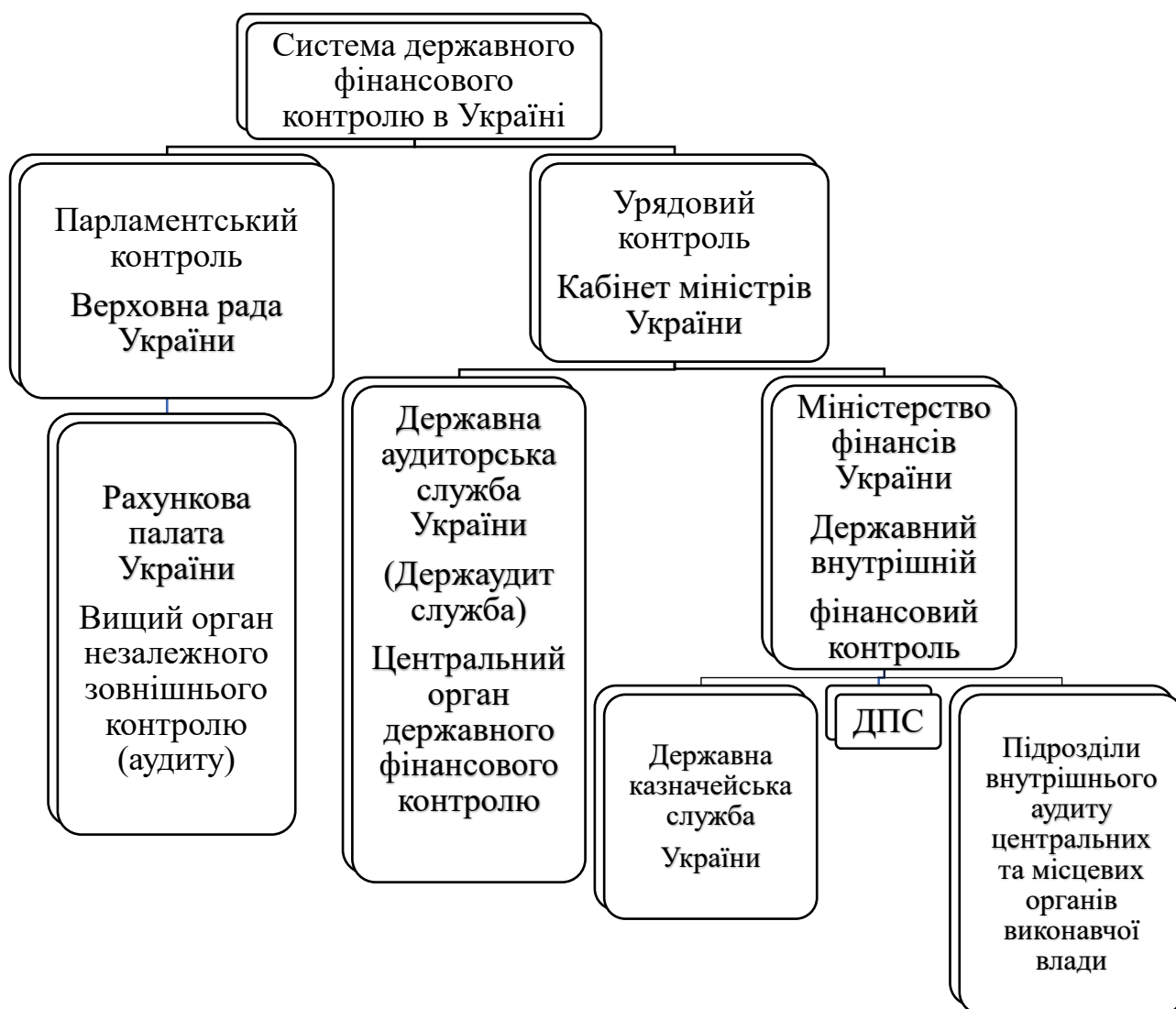

Рис. 2.1 Система державного фінансового контролю в Україні

Рахункова палата України – це вищий орган державного фінансового контролю, який діє від імені Верховної Ради України. Її головна мета – забезпечити ефективне використання коштів державного бюджету та інших бюджетів, а також сприяти підвищенню прозорості та підзвітності у сфері державних фінансів.

Основними функціями Рахункової палати є:

1. Контроль за виконанням державного бюджету.

Рахункова палата перевіряє, чи кошти державного бюджету використовуються відповідно до затверджених програм та цілей. Вона аналізує надходження коштів до бюджету та їх розподіл між різними напрямками фінансування.

2. Оцінка ефективності використання державних коштів.

Рахункова палата оцінює, наскільки ефективно використовуються державні кошти для досягнення поставлених цілей. Вона аналізує результати діяльності державних органів та підприємств, які отримують фінансування з державного бюджету.

3. Виявлення порушень фінансової дисципліни.

Рахункова палата виявляє факти незаконного використання бюджетних коштів, корупції та інших порушень фінансової дисципліни. Вона проводить аудит фінансової звітності та операцій, щоб виявити будь-які відхилення від встановлених норм.

4. Розробка рекомендацій.

На підставі результатів своїх перевірок Рахункова палата розробляє рекомендації щодо усунення виявлених порушень та вдосконалення системи управління державними фінансами.

5. Інформування Верховної Ради України.

Рахункова палата регулярно інформує Верховну Раду України про результати своєї роботи та подає пропозиції щодо вдосконалення бюджетного законодавства.

Діяльність Рахункової палати має важливе значення для забезпечення прозорості та підзвітності у сфері державних фінансів. Її основними завданнями є здійснення загального контролю за рухом державних коштів та оцінкою ефективності їх використання.

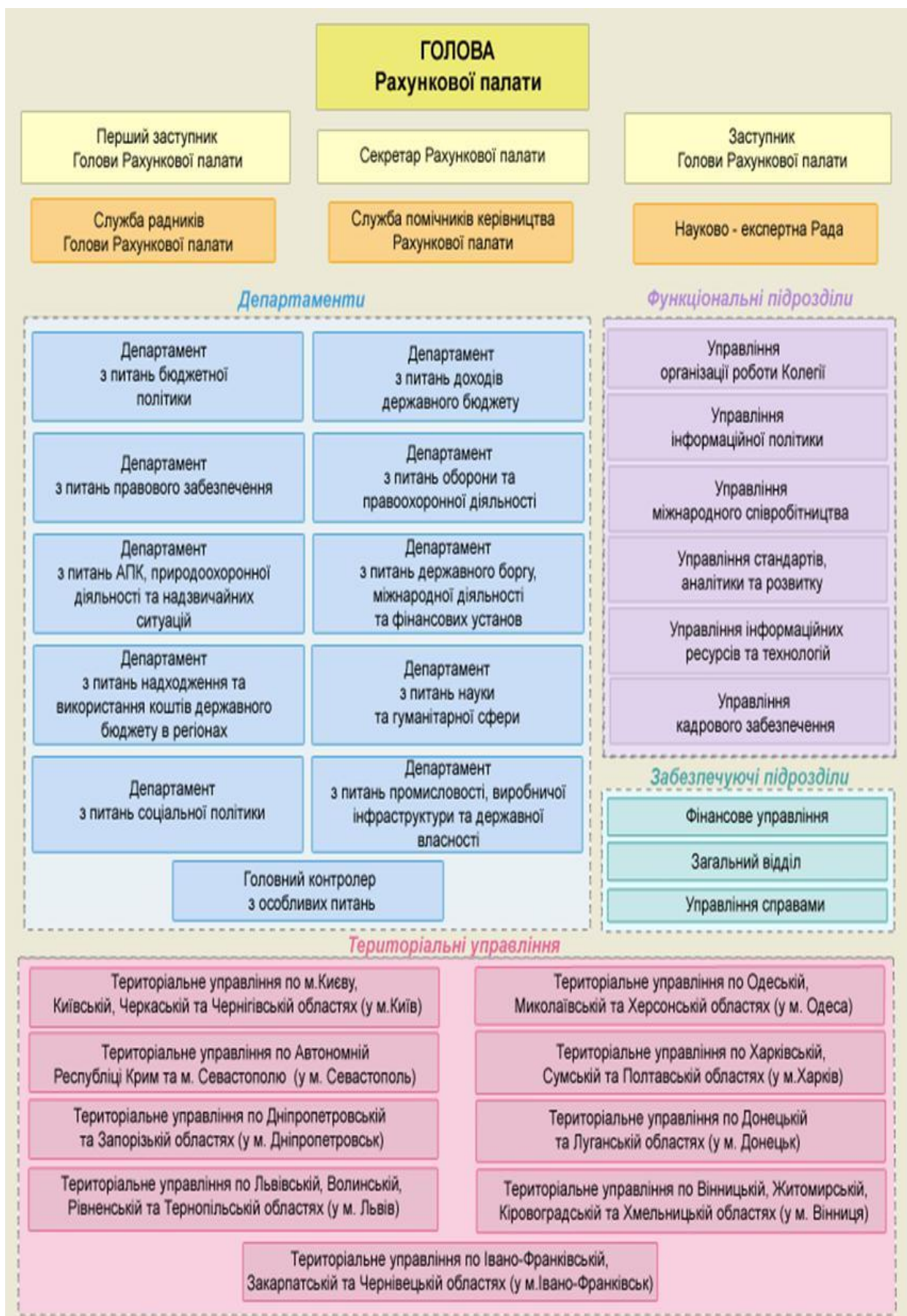

Рис. 2.2 Структура Рахункової палати України

В структуру територіального управління Рахункової палати по Львівській, Волинській, Івано-Франківській, Рівненській та Тернопільській областях (у м. Львів) входить:

1. Відділ аудиту видатків
2. Відділ контролю з питань доходів бюджету
3. Відділ контролю міжбюджетних трансфертів

Державна аудиторська служба України (ДАСУ) є незалежним державним органом, покликаним здійснювати контроль за ефективністю використання бюджетних коштів та дотриманням законодавства у бюджетній сфері. Основною метою діяльності ДАСУ є забезпечення прозорості та підзвітності органів державної влади та місцевого самоврядування перед суспільством.

Основними функціями ДАСУ є:

1. Контроль за використанням бюджетних коштів.

ДАСУ перевіряє, чи витрачаються бюджетні кошти за призначенням, ефективно та економно.

2. Аналіз фінансової звітності.

Аудитори ДАСУ аналізують фінансову звітність органів державної влади та місцевого самоврядування, виявляючи можливі порушення та невідповідності.

3. Розробка рекомендацій.

За результатами проведених перевірок ДАСУ розробляє рекомендації щодо усунення виявлених порушень та покращення фінансової дисципліни.

4. Співпраця з іншими органами.

ДАСУ співпрацює з правоохоронними органами, прокуратурою та іншими державними органами для притягнення винних осіб до відповідальності.

До складу органів Державної аудиторської служби України належать Держаудитслужба та її міжрегіональні територіальні органи: Північний офіс Держаудитслужби, Північно-східний офіс Держаудитслужби, Південний офіс

Держаудитслужби, Західний офіс Держаудитслужби, Східний офіс Держаудитслужби (рис.2.3).

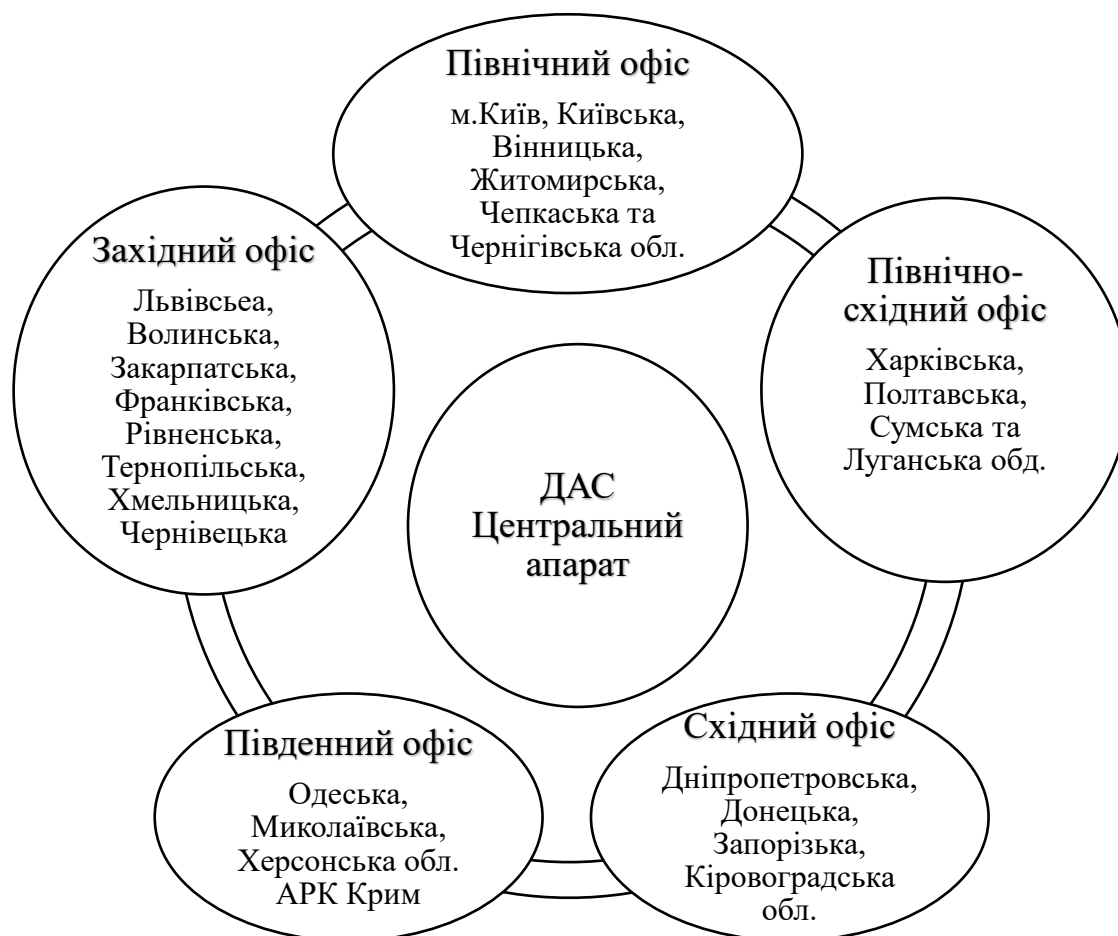

Рис. 2.3 Склад органів Державної аудиторської служби України

ДАСУ відводиться важливе значення у забезпеченні фінансової стабільності держави, підвищенні ефективності використання бюджетних коштів та боротьбі з корупцією.

Міністерство фінансів України відіграє одну з ключових ролей у системі державного фінансового контролю. Хоча безпосереднє здійснення аудиторських перевірок є прерогативою спеціалізованих органів, таких як Державна аудиторська служба, Міністерство фінансів виступає як стратегічний координатор та розробник політики у цій сфері.

Основними функції Міністерства фінансів у контексті фінансового контролю є:

1. Формування та реалізація державної політики.

Міністерство розробляє стратегічні документи, що визначають напрямки та пріоритети державного фінансового контролю.

2. Нормативно-правове забезпечення.

Міністерство розробляє та затверджує нормативно-правові акти, які регулюють діяльність у сфері фінансового контролю.

3. Координація діяльності.

Міністерство координує роботу різних органів державної влади, що беруть участь у фінансовому контролі, забезпечуючи єдиний підхід до його здійснення.

4. Методологічне забезпечення.

Міністерство розробляє методичні рекомендації та інструкції з проведення фінансового контролю.

5. Аналіз та узагальнення результатів.

Міністерство аналізує результати фінансового контролю, виявляє системні проблеми та розробляє пропозиції щодо їх усунення.

6. Співпраця з міжнародними організаціями.

Міністерство співпрацює з міжнародними фінансовими організаціями для вдосконалення системи фінансового контролю в Україні.

Міністерство здійснює загальний контроль за виконанням державного бюджету, аналізує бюджетні запити та виявляє можливі відхилення від законодавства, здійснює контроль за управлінням державним боргом, забезпечує дотримання встановлених лімітів та умов його обслуговування, здійснює контроль за цільовим використанням коштів, що надходять до державних цільових фондів, здійснює загальний контроль за фінансовою діяльністю державних підприємств і установ, аналізує їх фінансову звітність.

Таким чином, Міністерство фінансів відіграє важливу роль у забезпеченні ефективного використання державних коштів, прозорості та

підзвітності органів державної влади. Завдяки своїй діяльності Міністерство сприяє зміцненню фінансової дисципліни та підвищенню довіри громадськості до державних інститутів.

2.3 Аналітична оцінка результатів державного фінансового контролю

У сучасних реаліях державний фінансовий контроль спрямований на максимальне підвищення ефективності управління державними фінансами. До пріоритетних завдань належить попередження фінансових порушень та забезпечення раціонального використання бюджетних коштів.

Для досягнення цих цілей застосовується різноманіття форм контролю.

Рис. 2.4 - Основні форми контролю що мають місце в роботі контролюючих органів

Іншими важливими формами контролю є:

✓ Аудит – це систематичний процес об’єктивної оцінки діяльності суб’єкта господарювання шляхом перевірки фінансової звітності та системи внутрішнього контролю.

✓ Ревізія - це документальна перевірка фінансово-господарської діяльності підприємства, установи або організації з метою виявлення порушень законодавства та встановлення винних осіб.

✓ Експертиза - дослідження і оцінка законодавчих та інших нормативно-правових актів, фінансових і економічних результатів діяльності.

✓ Аналіз - систематичне дослідження фінансової інформації з метою виявлення закономірностей та тенденцій.

✓ Моніторинг - безперервне спостереження за виконанням бюджету та фінансовою діяльністю суб'єктів господарювання.

Рахункова палата здійснює комплексний зовнішній фінансовий контроль, передбачений Конституцією, застосовуючи широкий спектр інструментів: від фінансового аудиту та аудиту ефективності до експертизи та аналізу.

Таблиця 2.4 Структура та обсяги бюджетних порушень, виявлених Рахунковою палатою України у 2019-2023 рр., млн грн.

Обсяг бюджетних порушень	2019	2020	2021	2022	2023
Усього, з них	17 040	3 49	26 284	74 448,3	58 616,7
- порушення і недоліки при адмініструванні дохідної частини бюджету	6 834,7	2 967,4	4 767,5	8 769,6	45 857,5
- порушення бюджетного законодавства	5 794,7	32 108,5	9 562,9	3 7954,7	4565,2
- неефективне управління державними коштами	4 410,9	14 684,1	11 928,0	27 724,0	7 171,1

З таблиці видно стрімке зростання загального обсягу бюджетних порушень виявлених Рахунковою палатою України з 2019 по 2022 рік, після чого спостерігається певне зниження у 2023 році. Це свідчить про серйозні проблеми у сфері управління бюджетними коштами, які, хоча й почали поступово вирішуватися, все ще залишаються актуальними.

За звітністю Держаудитслужби, у 2023 році було використано наступні контрольні заходи:

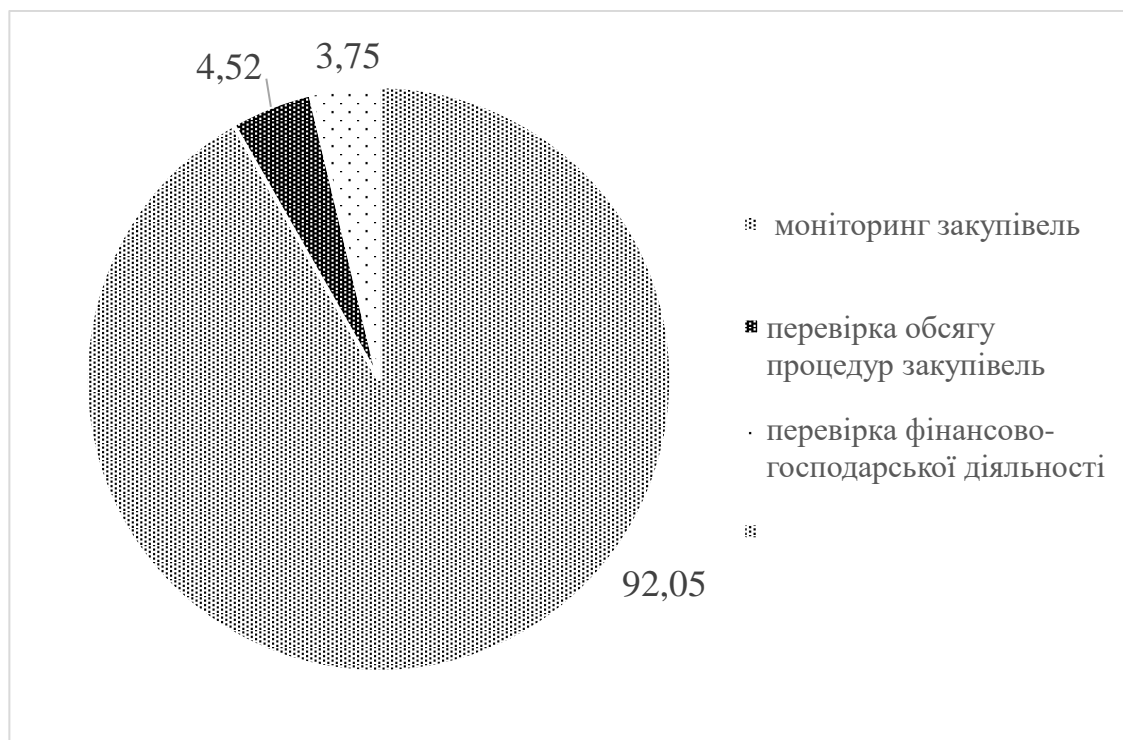

Рис. 2.5 Форми контрольних заходів, що застосовувалися Держаудитслужбою

Об'єктом контролю виступають бюджетні установи, підприємства, організації.

Оцінка перевіркової діяльності та виявлені порушення та недоліки ДАСУ протягом 2021-2023 років покажемо в наступній таблиці

З наведеної таблиці можна зробити висновок, що за період з 2021 по 2023 роки спостерігається певна динаміка у сфері фінансового контролю. Хоча загальний обсяг охоплених контролем ресурсів та процедур знизився, кількість виявлених порушень законодавства, що призвели до втрат, спочатку зменшилася, а потім знову зросла.

Таблиця 2.5 Виявлені порушення та недоліки Державною аудиторською службою України протягом 2021-2023 рр.

Показник	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Відхилення 2022 до 2021	Відхилення 2023 до 2022
1. Обсяг охоплених контролем фінансових і матеріальних ресурсів	1013293,6	779804,7	774391,6	-233489	-5413,1
2. Обсяг охоплених контролем процедур закупівель	228506,6	293494,6	306833,1	64988	13338,5
3. Виявлено порушень законодавства, що призвели до втрат фінансових і матеріальних ресурсів, у тому числі:	154425,2	14750,5	99853,8	-139675	85103,3
3.1. Недоотримано фінансових ресурсів	151632,9	5841,3	60833,0	-145792	54991,7
3.2. Проведено витрат з порушенням законодавства (всього) у тому числі:	2792,2	8909,1	39020,8	6116,9	30111,7
– нецільові витрати державних ресурсів	312,7	1746,6	284,9	1433,9	-1461,7
– незаконні витрати	2309,8	7124,8	38666,3	4815	31541,5
– недостачі	161,7	37,6	69,5	-124,1	31,9
4. Виявлено порушень законодавства у сфері закупівель	152590,0	153173,8	162882,6	583,8	9708,8
5. Виявлено порушень законодавства, що призвели до недоотримання фізичними особами належних їм фінансових і матеріальних ресурсів	26,9	137,5	488,5	110,6	351
6. Виявлено фактів неефективних управлінських дій (рішень) або ризикових операцій, що призвели до втрат фінансових і матеріальних ресурсів	32342,3	10029,1	18422,8	-22313,2	8393,7
6.1. Упущені вигоди/неотримані доходи	27967,0	5299,6	3264,8	-22667,4	-2034,8
6.2. Непродуктивні/зайві витрати	4375,2	4729,5	15158,0	354,3	10428,5
7. Виявлено фактів неефективних управлінських дій (рішень) або ризикових операцій, що можуть призвести до втрат фінансових і матеріальних ресурсів у подальшому	71424,4	5359,0	6041,8	66065,64	682,8
7.1. Упущені вигоди/неотримані доходи	70691,0	967,8	1725,9	-69723,2	758,1
7.2. Непродуктивні/зайві витрати	733,3	4391,2	4315,8	3657,9	-75,4
Разом фінансових порушень, що призвели до втрат фінансових і матеріальних ресурсів	1652609	1256749,2	1368914,2	-395860	112165

Збільшення кількості виявлених порушень у 2023 році може бути пов'язане з посиленням контрольних заходів або зі справжнім зростанням кількості порушень.

Таблиця 2.6 Співвідношення окремих результативних показників фінансового контролю аудиторської служби України

Показник	2022 рік	2023 рік	Відношення 2023р. до 2022р., %
Перевірено підприємств, установ, організацій, к-ть	912	1059	116,1
Охоплено контролем/дослідженням ресурсів, млрд. грн.	988,5	1760,8	178,1
Виявлено порушень та недоліків, загалом, млрд. грн.	640,9	791,1	123,4
в т.ч. втрат млрд. грн.	111,1	223,9	201,5

З наведеної таблиці можна зробити висновок, що за період з 2022 по 2023 роки спостерігається тенденція до збільшення масштабів фінансового контролю та виявлення порушень. Це свідчить про активізацію контрольних заходів та, можливо, про поглиблення проблем у сфері управління фінансами. Збільшення кількості перевірених підприємств, установ та організацій свідчить про розширення сфери контролю. Причиною цього є посиленням вимог до прозорості використання бюджетних коштів або з необхідністю перевірити більшу кількість суб'єктів господарювання. Значне збільшення обсягу ресурсів, які підлягали контролю, свідчить про масштабність проведених перевірок. Це може бути пов'язано з розширенням сфери відповідальності контрольних органів або зі зростанням бюджетних витрат. Зростання загальної суми виявлених порушень та недоліків говорить про наявність проблем у сфері управління фінансами. Особливо тривожним є значне збільшення суми втрат. Понад двократне зростання суми втрат свідчить про серйозні проблеми у використанні бюджетних коштів. Це може бути пов'язано з неефективним управлінням, корупцією або іншими факторами.

Рис.2.6 Структура виявлених порушень, що призвели до витрат Державною аудиторською службою України за 2023 рік, %

У 2023 році було зафіксовано широкий спектр фінансових порушень. Найбільшу частку склали зловживання фінансовими та матеріальними ресурсами (56,5%), що включали як безпосередню втрату коштів, так і неефективне їх використання. Значну частку також становили порушення процедур закупівель (22,4%), пов'язані з недотриманням встановлених правил та вимог. Крім того, було виявлено численні випадки порушення законодавства (7,2%), що призводили до прямих фінансових втрат, а також зловживання у сфері закупівель (11,9%). Лише незначна частина порушень була пов'язана з недоотриманням фізичними особами належних їм коштів.

Таблиця 2.7 Динаміка результатів проведеного контролю у Львівській області впродовж 2021-2023 років

Роки	Проведено ревізій фінансово-господарської діяльності	Проведено перевірок державних закупівель	Підприємства, установи, організації, в яких виявлено фінансові порушення, що призвели до втрат	
			Кількість об'єктів, на яких виявлені порушення	Загальна сума виявлених порушень, тис.грн.
2021	72	24	80	906 843,80
2022	65	29	84	655 371,30
2023	78	27	90	325 516,24
Відхилення 2021/2023, +-	6	3	10	-581328,60

З таблиці видно що хоча кількість проведених ревізій фінансово-господарської діяльності та перевірок державних закупівель коливається з року в рік, загалом спостерігається тенденція до збереження приблизно однакового рівня контрольних заходів. Значне зменшення суми виявлених порушень у 2023 році є позитивною тенденцією. Це може свідчити про ефективність проведених контрольних заходів, впровадження нових систем внутрішнього контролю в організаціях або про загальне покращення фінансової дисципліни.

Розглянемо структуру порушень, що виявлені за результатами державного фінансового контролю у Львівській області в період 2021-2023 років.

Таблиця 2.8 Динаміка порушень, що призвели до втрат фінансових і матеріальних ресурсів у Львівській області, тис. грн.

Роки	Недоотримано фінансових ресурсів		Незаконні, нецільові витрати та недостачі ресурсів	
	Кількість об'єктів, на яких виявлені порушення	Виявлено порушень	Кількість об'єктів, на яких виявлені порушення	Виявлено порушень
2021	30	97 647,71	78	809 196,09
2022	34	56 932,20	82	598 439,10
2023	46	58 439,46	85	267 076,78
Відхилення 2021/2023, +/-	16	-39208,25	7	-542120,09

З таблиці 2.8 видно тенденцію до збільшення кількості об'єктів, на яких виявляються фінансові порушення. Сума недоотриманих фінансових ресурсів зменшується з кожним роком. Це свідчить про покращення процесів планування та мобілізації коштів. Що до незаконних, нецільових витрат та недостач ресурсів то сума фінансових порушень у 2023 році на 542.1 млн.грн. є меншою ніж у 2021 році.

Отже, державний фінансовий контроль є важливим елементом управління фінансовими ресурсами країни, забезпечуючи їх ефективне, прозоре та цільове використання.

На сучасному етапі розбудови єдиної системи державного фінансового контролю в Україні важливо враховувати чинне законодавство, пропозиції щодо посилення незалежності фінансового контролю, а також правові основи його функціонування, структуру та організацію. Особливу увагу слід приділити визначенню чіткої мети створення цієї системи, розподілу повноважень між органами контролю в процесі здійснення контрольних та аналітичних заходів, а також вдосконаленню та координації діяльності всіх контролюючих органів у межах єдиної державної системи.

Розділ 3. Шляхи покращання державного фінансового контролю

3.1. Основні аспекти вдосконалення державного фінансового контролю

Державний фінансовий контроль охоплює широкий спектр сфер, життєво важливих для суспільства, таких як оборона, енергетика, сільське господарство, житлово-комунальні послуги, освіта, охорона здоров'я, соціальний захист та інфраструктура. Планування та проведення контрольних заходів здійснюється з урахуванням актуальних потреб суспільства, економічної значущості різних галузей, обсягів фінансування та існуючих ризиків. Метою такого контролю є виявлення та запобігання незаконним витратам, нецільовому використанню коштів та інших фінансових порушень.

Аналізуючи поточний стан справ, стає очевидним, що система державного фінансового контролю потребує суттєвого вдосконалення (рис 3.1). Це пов'язано з необхідністю протистояти зростаючим фінансовим ризикам та забезпечити стабільність фінансової системи. Ефективний контроль дозволить зменшити кількість та обсяг фінансових зловживань, підвищити фінансову дисципліну, забезпечити своєчасне надходження коштів до бюджету та удосконалити законодавчу базу.

У світовій практиці державного фінансового контролю широко застосовуються Міжнародні стандарти вищих органів аудиту (ISSAI), розроблені Міжнародною організацією вищих органів аудиту (INTOSAI). Ці стандарти є своєрідним міжнародним бенчмарком, який рекомендується для використання контролюючими органами різних країн. Метою ISSAI є забезпечення єдності підходів до проведення державного фінансового контролю та підвищення його ефективності.

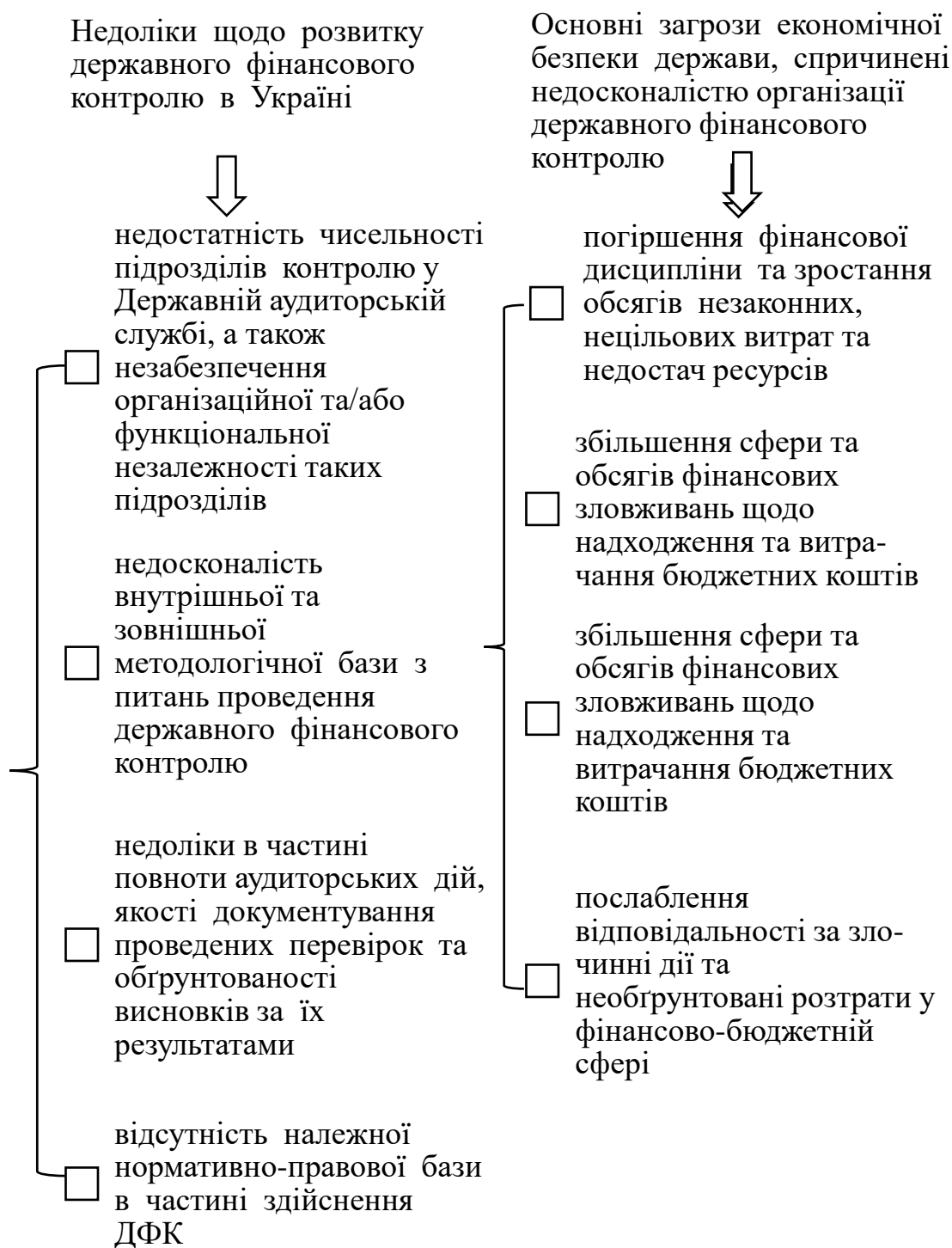

Рис 3.1 Проблеми ДФК що потребують вирішення

На сьогоднішній день в Україні відсутня єдина система стандартів для проведення державного фінансового контролю. Кожен контролюючий орган розробляє власні внутрішні нормативи, що призводить до відсутності єдиних підходів та ускладнює порівняння результатів роботи різних структур. Це

створює перешкоди для об'єктивної оцінки ефективності контрольних заходів та ускладнює виявлення загальних тенденцій у сфері фінансової діяльності. Для усунення цієї проблеми необхідно розробити єдину систему стандартів, яка б охоплювала всі види та напрямки фінансового контролю, забезпечуючи їхню узгодженість та порівнянність.

Проблеми, пов'язані з відсутністю єдиних стандартів у державному фінансовому контролі, посилюються недостатньою взаємодією контролюючих органів з правоохоронними та судовими інституціями. Це призводить до затягування розгляду справ про фінансові порушення, ухилення від відповідальності винних осіб та незначних розмірів штрафів, які не компенсують державі завдані збитки. Такі прогалини в системі контролю створюють умови для безкарності та сприяють поширенню корупційних практик.

Виявлені проблеми в системі державного фінансового контролю вказують на необхідність проведення масштабних реформ. Покращення організації та функціонування системи контролю є ключовим фактором забезпечення економічної безпеки держави, розвитку регіонів та пріоритетних галузей економіки. Ефективна система контролю також сприяє захисту фінансових інтересів як громадян, так і держави в цілому, запобігаючи зловживанням та забезпечуючи раціональне використання бюджетних коштів.

Підтримуємо бачення В.Ф. Піхоцького [20, 18]., що до ключових аспектів реформування системи ДФС (рис 3.2).

Сучасна система державного фінансового контролю в Україні характеризується фрагментарністю та відсутністю єдиного координаційного центру. Множинність окремих контролюючих органів, кожен з яких має власні повноваження та здійснює перевірки за власними методиками, призводить до дублювання функцій та неефективного використання ресурсів. Незважаючи на спроби реорганізації, проблема множинності контролюючих органів залишається актуальною, що призводить до надмірного регулювання бізнесу та збільшення адміністративного тиску.

Основні напрямки реформування системи державного фінансового контролю	- формування єдиних концептуальних засад організації державного фінансового контролю, виходячи з сучасних умов розвитку економіки України
	- створення єдиного правового поля розвитку системи державного фінансового контролю та законодавчого закріплення за його суб'єктами контрольних функцій
	- формування нових і удосконалення діючих процедур державного фінансового контролю
	- удосконалення методик державного фінансового контролю
	- оптимізація організаційних структур державного фінансового контролю
	- удосконалення кадрового забезпечення системи державного фінансового контролю, створення сучасної науково-дослідної і навчальної бази за міжнародними зразками
	- створення адекватної сучасним умовам інформаційно-комунікаційної інфраструктури
	покращення матеріально-технічного і фінансового забезпечення функціонування системи державного фінансового контролю

Рис. 3.2 Основні напрямки реформування системи державного фінансового контролю

З огляду на курс України на євроінтеграцію, слушними є пропозиції В. Прасюк щодо модернізації системи державного фінансового контролю [16, 38]. Ці заходи спрямовані на приведення системи контролю у відповідність до європейських стандартів та забезпечення ефективного управління державними фінансами

Основні завдання для модернізації державного фінансового контролю	подальший розвиток правового поля та методологічного забезпечення системи державного фінансового контролю шляхом гармонізації з міжнародними стандартами та найкращою практикою Європейського Союзу щодо аудиту у сфері державних фінансів
	розбудова інституційного потенціалу органів Держаудитслужби; удосконалення системи підготовки та перепідготовки кадрів у сфері державного фінансового контролю
	підвищення відповідальності керівників органів державної влади та органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання державного та комунального секторів за ефективність їхніх управлінських рішень та результативність діяльності

Рис. 3.3 Модернізація системи ДФК

Ефективність державного фінансового контролю значною мірою залежить від того, наскільки чітко організовані всі його етапи: від планування до оцінки результатів. Для цього необхідно чітко визначити ролі та відповідальність усіх учасників процесу контролю. Зокрема, важливо розмежувати підконтрольні суб'єкти та контролюючі органи, а також чітко розподілити функції між різними державними органами, на які покладено здійснення контрольних заходів. Крім того, постійна модернізація системи організації контролю на всіх етапах його проведення є необхідною умовою для забезпечення його ефективності та адаптації до нових викликів.

В таблиці, представленій нижче, подані етапи поведення контролю та запропонована методика його проведення.

Таблиця 3.1 Запропоновані етапи та методика проведення державного фінансового контролю.

Етапи	Методика проведення
Підготовка до проведення контролю	аналіз установ, організацій, підприємств, які підлягають перевірці у звітному році; проведення оцінки стану кваліфікаційних характеристик працівників, які здійснюватимуть контроль та аналіз кваліфікації експертів, які можуть бути залучені зі сторони; організація співпраці з різними державними органами, які відповідають за проведення державного фінансового контролю; затвердження уніфікованого Плану проведення перевірок (за участі тих контролюючих органів, які зобов'язані провести державний фінансовий контроль) з визначенням переліку установ, організацій підприємств та строків проведення контролю; розробка і затвердження Програми проведення державного фінансового контролю з визначенням тематики та об'єктів перевірки (з урахуванням завдань, які поставлені перед контролюючими органами); формування і надання узагальненого повідомлення підконтрольним суб'єктам; підготовка робочих матеріалів для фіксування результатів перевірки
Проведення контролю	перевірка об'єктів обліку, відповідно до зазначеної тематики та строків проведення кожним контролюючим суб'єктом; проведення співбесіди з працівниками відповідних структурних підрозділів підконтрольних суб'єктів; документування результатів перевірки та свідчень; формування професійного судження
Оформлення результатів контролю	організація підготовки робочих місць для опрацювання результатів перевірки та формування інформаційної бази; надсилання узагальнених результатів перевірки усіма контролюючими органами (створення уніфікованої форми акту перевірки) організаціям, підприємствам для ознайомлення; організація робочого часу на опрацювання скарг, непогоджень з результатами перевірки; надання рекомендацій та визначення строків виправлення недоліків
Аналіз ризиків	аналіз ризиків, які виникають на початковому етапі проведення державного фінансового контролю; аналіз ризиків, які виникали на поточному етапі проведення державного фінансового контролю; оцінка впливу зазначених ризиків на результативність проведення державного фінансового контролю
Моніторинг результатів контролю	організація розрахунку робочого часу для проведення контролю за виправленням недоліків та виконанням наданих рекомендацій

Ефективність державного фінансового контролю визначається його здатністю досягати поставлених цілей при мінімальних витратах. Основними показниками такої ефективності є збільшення бюджетних надходжень та зменшення витрат на проведення контрольних заходів.

З огляду на це, державний фінансовий контроль повинен виконувати такі ключові функції:

- 1) Забезпечення дотримання чинного законодавства у сфері фінансового контролю як на рівні держави, так і на рівні окремих організацій.
- 2) Планування та координація діяльності контролюючих органів, розподіл відповідальності, визначення тематики перевірок.
- 3) Безпосереднє здійснення перевірок, виявлення порушень та розробка рекомендацій щодо їх усунення.
- 4) Систематичний аналіз результатів контрольних заходів для виявлення загальних тенденцій та розробки пропозицій щодо вдосконалення системи контролю.

Рис. 3.4 Проблеми реформування ДФК та шляхи їх розв'язання

На рисунку 3.4 подані основні проблеми в сфері державного фінансового контролю та шляхи їх вирішення

Варто зазначити, що результати державного фінансового контролю можуть бути неточними, якщо не враховувати витрати на його проведення, тривалість перевірок, кількість залученого персоналу та інші фактори. Наприклад, витрати на контроль залежать від характеру та обсягу заходів і мають співставлятися з досягнутими результатами.

Ефективність державного фінансового контролю зростає, якщо для досягнення позитивного результату витрачається менше ресурсів та зусиль. На нашу думку, ключовими факторами забезпечення належної ефективності цього процесу є:

- 1) Збільшення доходів бюджету та економія бюджетних коштів завдяки реалізації заходів фінансового контролю.
- 2) Скорочення витрат і використання ресурсів при здійсненні контрольних дій, включаючи операційні та інші витрати.

Оптимізація цих аспектів дозволяє досягти високої результативності фінансового контролю (рис. 3.5).

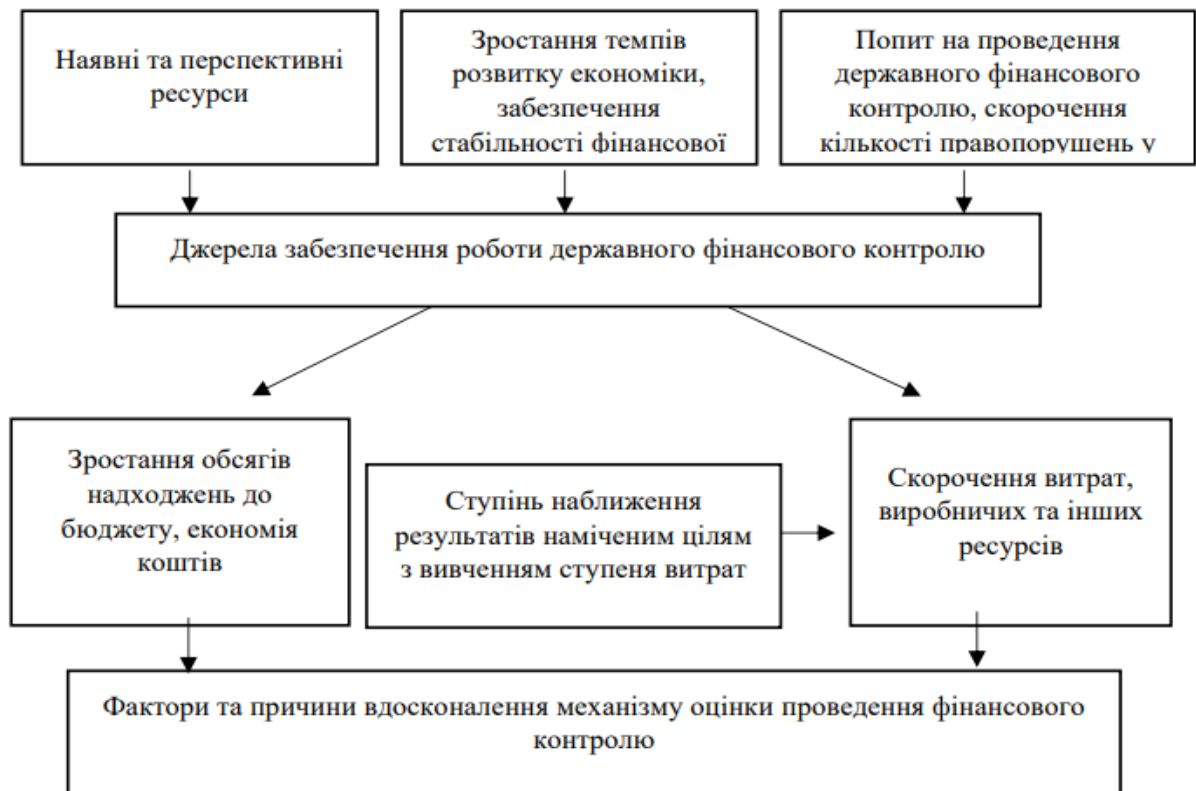

Рис. 3.5 Джерела забезпечення і основні чинники вдосконалення механізму державного фінансового контролю

Сладено автором

Відповідно до Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2022–2025 роки та плану заходів з її реалізації у частині щодо зовнішнього фінансового контролю, визначено посилення ролі та ефективності роботи Рахункової Палати України [11], як дієвого незалежного контролю за ефективністю використання державних коштів, а саме:

1. Стратегічний план розвитку Рахункової Палати України для реалізації розширеного мандату.
2. Підвищення ефективності аудиту відповідно до міжнародних стандартів.
3. Посилення моніторингу виконання рекомендацій за результатами аудиту.
4. Покращення співпраці та координації між Рахунковою Палатою України та Верховною Радою.

3.2 Досвід організації державного фінансового контролю в зарубіжних країнах

В країнах з розвиненою демократією та ринковою економікою, ефективна система державного контролю є невід'ємною частиною управління державними фінансами. Метою такого контролю є забезпечення прозорості використання бюджетних коштів та дотримання фінансової дисципліни. Важливо розуміти, що контроль – це не окремий процес, а інтегральна складова управління державними ресурсами, яка охоплює весь бюджетний цикл: від планування до звітування. Як внутрішній, так і зовнішній контроль відіграють важливу роль у забезпеченні ефективного використання бюджетних коштів.

Модель державного фінансового контролю США, заснована на принципі поділу влади, є однією з найефективніших у світі. Завдяки розподілу повноважень між різними гілками влади вдається досягти балансу та

забезпечити взаємний контроль. Зокрема, Адміністративно-бюджетне управління, діючи в рамках виконавчої влади, відповідає за оцінку ефективності державних структур та координацію їхньої діяльності. У свою чергу, Управління звітності уряду здійснює моніторинг державних програм і контрактів, проводячи ретельні дослідження їхньої ефективності.

Система державного фінансового контролю у Франції характеризується високим рівнем централізації та тісної взаємодії між різними державними органами. Рахункова палата відіграє провідну роль в оцінці ефективності використання бюджетних коштів та забезпеченні прозорості фінансової звітності. Крім того, вона активно займається виявленням та попередженням порушень бюджетного законодавства. Управління державними фінансами у Франції здійснюється через спеціалізовані урядові структури, такі як Національна кредитна рада, Комісія банківського контролю та Комісія з економічного та регіонального розвитку.

Верховним органом фінансового контролю у Франції є Рахункова палата. Вона функціонує незалежно від законодавчої та виконавчої гілок влади і складається з семи спеціалізованих палат та Генеральної прокуратури. Кожна з палат відповідає за контроль над діяльністю певного урядового відомства, а також за фінансовою діяльністю державних підприємств і установ, що належать до її компетенції. У випадку необхідності проведення спільних перевірок створюються спеціальні робочі групи. Генеральна прокуратура надає правові консультації та бере активну участь у роботі палат, зокрема, аналізуючи результати аудиторських перевірок.

Відповідно до французького законодавства, Рахункова палата здійснює всебічний контроль за фінансовою діяльністю державних органів. Вона не лише перевіряє законність та ефективність використання бюджетних коштів, а й оцінює результативність діяльності державних установ. У разі виявлення порушень або неефективного використання ресурсів, Рахункова палата не обмежується констатацією фактів, а розробляє конкретні рекомендації щодо усунення недоліків та відшкодування збитків, завданих державі. Щорічно

Рахункова палата звітує про свою роботу перед Президентом Франції та оприлюднює результати аудиту для широкого кола громадськості. Останнім часом Рахункова палата активно розвиває напрямок сертифікації фінансової звітності. Цей інструмент дозволяє забезпечити більшу прозорість і довіру до фінансової інформації, що публікується державними органами, а також сприяє підвищенню якості фінансового менеджменту.

Німецька система фінансового контролю передбачає дворівневу структуру. На федеральному рівні контроль здійснює Федеральна рахункова палата, яка є незалежною аудиторською установою. Сфера її відповідальності охоплює не лише федеральний бюджет, але й діяльність федеральних підприємств та установ, що фінансуються з державної казни. На рівні земель функції фінансового контролю виконують рахункові палати земель.

Федеральна рахункова палата здійснює комплексний контроль за фінансовою діяльністю держави. Її завдання включають перевірку точності розрахунків, ефективності бюджетного планування, виконання бюджетних програм та аналіз фінансової звітності, яку Міністр фінансів подає до парламенту.

Таблиця 3.2 Органи фінансового контролю у зарубіжних країнах та їх функції

Країна	Орган фінансового контролю	Функціональні можливості
1	2	3
США	Головне контрольно-ревізійне управління	<p>Контрольне управління виконує регулярні перевірки стану фінансів та федеральних відомств і розробляє документи та рекомендації, які подаються Президенту і Конгресу США на підставі проведених перевірок. Основними функціями цього контрольного органу є:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Тлумачення фінансових нормативних актів для забезпечення їх правильного розуміння і виконання. - Здійснення контролю за законністю та ефективністю операцій, які проводяться урядовими відомствами. - Надання допомоги Конгресу США, його комітетам і конгресменам шляхом забезпечення інформацією та аналізом. - Здійснення контролю за виконанням окремих платіжних операцій для забезпечення їх правильності і легітимності. <p>Ця діяльність важлива для забезпечення фінансової дисципліни, прозорості та ефективного використання грошових ресурсів у федеральних відомствах США.</p>

ЄС	Європейська Рахункова Палата	Основною метою Європейської Рахункової Палати є проведення незалежного зовнішнього аудиту фінансового стану Європейського Союзу (ЄС). Вона бере на себе відповідальність за перевірку всіх доходів та видатків ЄС, а також контролює фінансову діяльність всіх органів управління Союзу. Кожен фінансовий рік Європейська Рахункова Палата готує детальний звіт про виконання бюджету ЄС, який представляється Європейському Парламенту. Вона також має право надавати свої рекомендації та спостереження щодо конкретних тем, які вона обирає для дослідження, у формі Спеціальних доповідей і звітів, які підлягають схваленню більшістю голосів членів Палати. Крім того, вона видає офіційні висновки щодо законопроектів ЄС, які мають фінансовий вплив.
Велико-британія	Національний аудиторський офіс	Проводить фінансовий аудит та аудит ефективності. Фінансовий аудит включає в себе представлення парламенту обґрунтувань та підтверджень того, що схвалені ним видатки правильно відображені в фінансовій звітності.
Японія	Міністерство Фінансів та Управління адміністративного контролю при Канцелярії прем'єр-міністра	Здійснює загальну координацію та налагодження компетентної адміністрації Міністерства та підконтрольних йому органів; вирішення питання управління персоналом та рахунків Міністерства фінансів; розслідування та дослідження питань, необхідних для компетентної адміністрації; розслідування, планування та розробка системи державних фінансових установ; питання щодо перестраховування землетрусів; планування та підготовка питань, що стосуються управління фінансовими кризами; нагляд за корпорацією страхування депозитів; планування, складання та консолідація бюджетної системи, розрахунково-касової системи та системи бухгалтерського обліку; планування та складання систем щодо податків та оцінка податкових надходжень та інші. Головним завданням Управління адміністративного контролю Японії є розробка рекомендацій для поліпшення системи та структури державного управління і боротьба з корупцією.
Канада	Управління генерального аудитора.	У межах своїх функціональних напрямів, Управління веде фінансовий аудит, аудит відповідності та аудит економічності (або ефективності витрат бюджетних коштів). Щорічно це Управління піддається перевірці і оцінці зі сторони Казначейської ради.
Німеччина	Федеральна рахункова палата	Федеральна рахункова палата здійснює контроль за бюджетним фінансуванням та управлінням економікою Федерації шляхом перевірки правильності ведення рахунків, також забезпечує виконання законодавства, бюджетних вимог і адміністративних положень.
Франція	Рахункова Палата	Здійснює нагляд за фінансовою діяльністю адміністративних установ, виявляючи помилки і прорахунки, які можуть завдати шкоди державним фінансам. Її завдання включає перевірку, яким чином керуються кредитами, фондами і цінностями, що перебувають у володінні державних служб та інших офіційних юридичних осіб.
Швеція	Державне ревізійне управління (у деяких джерелах має назву Національне бюро аудиту).	Головним завданням аудиторських перевірок є оцінка ефективності та результативності державних операцій, зокрема, аудиторі зосереджуються на ідентифікації тих операцій, які, незважаючи на їх прибутковість та зовнішню вигідність, не відповідають певним вимогам для досягнення соціально-політичних цілей держави. У таких випадках проводиться контроль та робляться висновки щодо відповідності цих операцій завданням та меті державної політики.

Шведська модель державного фінансового контролю вирізняється високою ефективністю та соціальною спрямованістю. Зосереджуючись на

оцінці результатів бюджетних рішень, Швеція впровадила підхід «контролю ефективності». Система контролю охоплює всі рівні управління – від державного до місцевого. Такий підхід не лише сприяє раціональному використанню бюджетних коштів, а й забезпечує їхню соціальну ефективність. Досвід Швеції та інших країн-членів ОЕСР демонструє, що розвинені держави постійно вдосконалюють принципи державного фінансового контролю, спрямовуючи зусилля на підвищення прозорості, ефективності та соціальної відповідальності державної фінансової політики.

Австрія, як один із членів Європейського Союзу, відома своєю економічною стабільністю та послідовним соціально-економічним зростанням. Серед країн ОЕСР, Австрія виділяється як лідер у реалізації політики децентралізації. Згідно з австрійським Основним законом, громади районів можуть бути створені за ініціативою місцевого населення. Сфера їхніх повноважень досить широка і включає як загальні питання, такі як оподаткування, так і вирішення конкретних місцевих проблем, наприклад, забезпечення доступу до води. Однак, австрійська модель децентралізації передбачає певний баланс повноважень між різними рівнями влади. Повна передача повноважень муніципальним утворенням вважається неприпустимою, оскільки може призвести до дестабілізації системи управління. Такий збалансований підхід сприяє стабільності та ефективності управління на всіх рівнях державної влади в Австрії.

У європейських державах управління державними фінансами підпорядковане вищим законодавчим органам. Саме парламенти цих країн формують фінансове законодавство, затверджують бюджети та звіти про їх виконання, визначають податкову політику і встановлюють ліміти державного боргу.

Досвід розвинених країн, таких як Франція, Німеччина, Велика Британія, Австрія, США та Японія, демонструє, що структура органів фінансового контролю формується з урахуванням чіткого розподілу

повноважень між різними гілками влади та визначається потребами ефективного контролю за використанням державних коштів.

Фундаментальні засади створення і функціонування вищих органів фінансового контролю, як правило, закріплені в конституціях держав, таких як Австрія, Франція, Республіка Корея та Чеська Республіка. Детальніші аспекти регулюються спеціальним законодавством, наприклад, у Німеччині. Структура управління цими органами варіюється залежно від країни. Аналіз світового досвіду свідчить, що близько 37% вищих органів фінансового контролю очолює одна особа (Австрія), 41% мають колегіальну форму управління, а приблизно 10% поєднують контрольні функції з судовими повноваженнями.

У світовій практиці існує два основних підходи до формування керівництва вищих органів фінансового контролю. В більшості країн ЄС, таких як Франція, Китай та Болгарія, голову такого органу призначає глава виконавчої влади. Проте, в інших державах, зокрема в Республіці Корея, США, Японії та Албанії, до цього процесу залучаються представники різних гілок влади. Цікаво, що результати проведеного дослідження свідчать про існування двох протилежних моделей організації контрольно-ревізійних органів: централізованої та автономної.

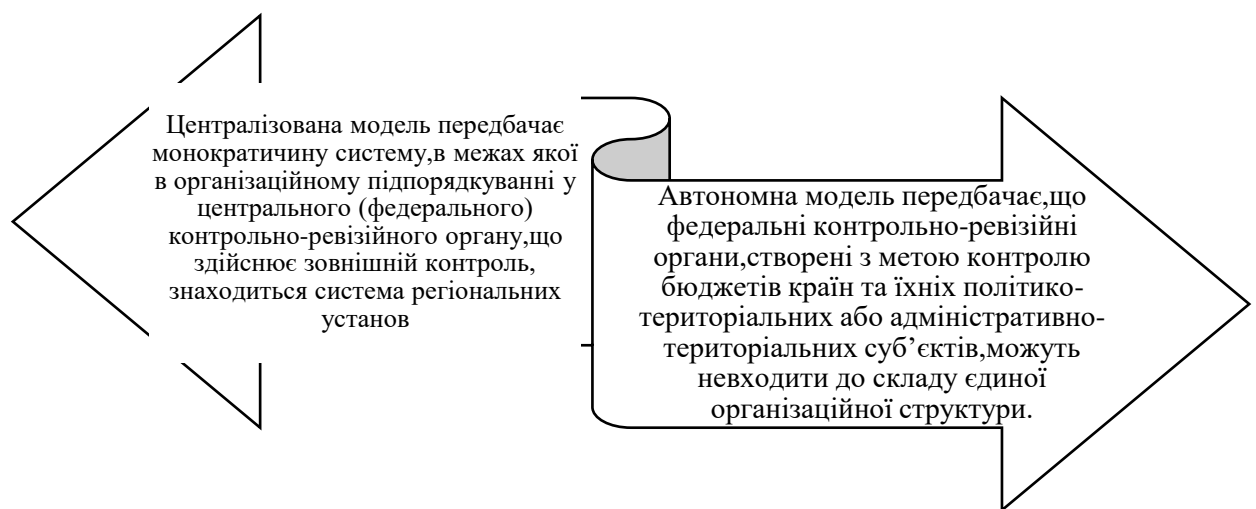

Рис. 3.3. Моделі фінансового контролю

В централізованій моделі контролю фінанси підпорядковані єдиному, централізованому органу. Така система, як у Франції, передбачає вертикальну структуру, де центральний орган контролює діяльність регіональних підрозділів. Це забезпечує єдиний підхід до бюджетного контролю на всій території країни, заснований на загальних правилах і критеріях. Така централізація сприяє системному і об'єктивному контролю за використанням державних коштів.

На відміну від централізованої, автономна модель передбачає незалежність контрольних органів на різних рівнях. Так, наприклад, в Бельгії Аудиторський суд діє паралельно з парламентом і здійснює контроль за фінансами держави, регіонів і провінцій, але не втручається в фінансові справи комун. Така модель забезпечує більшу автономію контрольних органів, однак може призвести до розбіжностей у підходах до контролю на різних рівнях.

З проведеного аналізу випливає висновок, що у країнах ЄС існує чотири види Вищих органів фінансового контролю, що відображені на рис. 3.4.

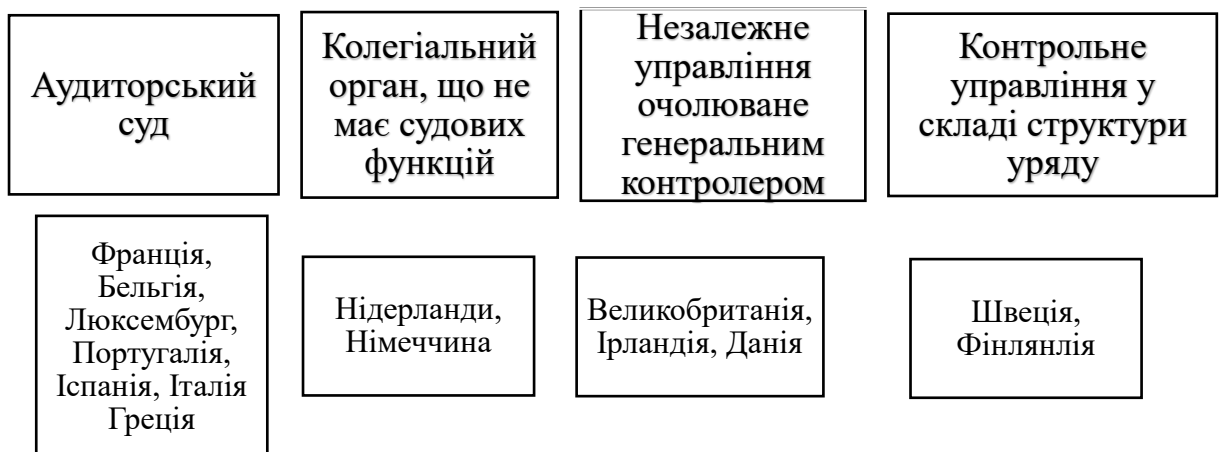

Рис. 3.4. Види Вищих органів фінансового контролю у країнах ЄС

Складено автором на основі [20]

У світовій практиці існує кілька видів та форми фінансового контролю, які можна класифікувати наступним чином

Таблиця 3.3 Види та форми фінансового контролю у світовій практиці

Вид фінансового контролю	Функціональна характеристика
1	2
Внутрішній фінансовий контроль (Internal Financial Control)	Це система процедур, політик та практик, які підтримують ефективне управління фінансами в межах самої організації. Внутрішній фінансовий контроль включає в себе бюджетування, облік, аудит і внутрішні перевірки.
Зовнішній фінансовий контроль (External Financial Control)	Це форма контролю, яка здійснюється зовнішніми сторонами, такими як державні органи або незалежні аудитори. Зовнішній фінансовий контроль може включати податковий аудит, державний аудит, аудит фінансової звітності та інші форми незалежного огляду фінансової діяльності організацій.
Бюджетний контроль (Budgetary Control):	Це форма фінансового контролю, спрямована на моніторинг та управління бюджетами. Бюджетний контроль включає в себе процес планування, виконання та аналізу бюджетних видатків та доходів.
Аудит (Audit):	Незалежний огляд фінансової звітності та фінансової діяльності організації, здійснений аудитором з метою підтвердження достовірності та відповідності стандартам. Аудит може бути внутрішнім (виконується організацією самою або її внутрішніми аудитором) або зовнішнім (проводиться незалежною аудиторською фірмою).
Фінансовий контроль у сфері державних фінансів (Government Financial Control)	Це форма контролю, яка застосовується в державному секторі для моніторингу та управління державними фінансами, включаючи бюджетування, аудит та фінансовий аналіз державних органів і установ.
Корпоративний фінансовий контроль (Corporate Financial Control)	Ця форма контролю застосовується в корпоративному секторі і включає в себе методи і процедури для забезпечення ефективного управління фінансами підприємств та корпорацій.
Контроль фінансових ризиків (Financial Risk Control):	Це процес ідентифікації, оцінки та управління різного роду фінансовими ризиками, такими як кредитний ризик, ринковий ризик і операційний ризик.
Податковий контроль (Tax Control)	Ця форма контролю включає в себе моніторинг і дотримання податкових законів та правил, а також виявлення податкових правопорушень і їхнє припинення.

Залежно від особливостей підприємства та поставлених завдань, ці види контролю можуть використовуватися як самостійно, так і в поєднанні.

Досвід зарубіжних країн свідчить про необхідність трансформації системи фінансового контролю з метою підвищення її ефективності, створення єдиної методології та нормативно-правової бази, розмежування сфер діяльності органів фінансового контролю, використання нових інформаційних технологій та створення ефективних систем внутрішнього фінансового контролю та аудиту. Стандартизація у сфері фінансового контролю також важлива для забезпечення більш ефективної роботи органів державної влади.

Висновки та пропозиції

У загальній системі управління суспільними процесами фінансовому контролю належить особливе місце завдяки його специфіці. Здатність фінансів відображати всі аспекти господарської діяльності робить фінансовий контроль всеосяжним. Однак, для перетворення потенційного контролю на реальний, необхідно чітко розрізняти базові та додаткові елементи фінансового контролю.

Фінансовий контроль – це комплекс заходів, що здійснюються органами державної влади, місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями та громадянами з метою забезпечення законності, фінансової дисципліни та ефективності використання фінансових ресурсів. Мета такого контролю – виявлення та усунення відхилень від встановлених норм, які перешкоджають раціональному використанню майна та коштів, а також сприяння досягненню економічних і соціальних цілей.

Серед різноманітних видів контролю особливе місце займає державний фінансовий контроль. Його суть полягає в тому, що держава здійснює нагляд за діяльністю суб'єктів господарювання, а також оцінює ефективність роботи державних органів і службовців. Історично державний контроль має глибокі корені і широко застосовується в усіх демократичних країнах. Системи бюджетно-фінансового, адміністративного та державного контролю в різних країнах мають свої особливості, які зумовлені національними традиціями та формами державного устрою. Проте, незважаючи на різноманітність, всі ці системи базуються на загальних принципах, що сформувалися в результаті багаторічного міжнародного досвіду.

Основна мета державного контролю полягає в забезпеченні ефективної роботи органів державної влади на благо держави та її громадян шляхом посилення відповідальності посадових осіб за виконання своїх обов'язків. Такий контроль здійснюється спеціальними органами, які діють від імені держави і не займаються іншими функціями.

Державний фінансовий контроль найбільш повно проявляє себе через виконання низки важливих функцій, серед яких можна виділити інформаційну, профілактичну та мобілізаційну.

Для систематизації знань про державний фінансовий контроль пропонуємо наступну класифікацію за певними ознаками.

Розвиток державного фінансового контролю формувався на різних етапах, від становлення до удосконалення, від удосконалення до реформування і до нині. Розроблена законодавча база, визначені права і обов'язки державних органів і органів місцевого самоврядування, методичне забезпечення.

Функцію здійснення фінансового контролю покладають на різноманітні контролюючі органи. Основні з них:

1. Рахункова палата. Це вищий орган державного фінансового контролю.
2. Державна аудиторська служба. Цей орган здійснює державний фінансовий контроль за використанням бюджетних коштів та державного майна.
3. Міністерство фінансів: Як центральний фінансовий орган, Міністерство фінансів здійснює загальне керівництво у сфері фінансової політики та контролю. Воно також бере участь у здійсненні державного фінансового контролю.
4. Інші контролюючі органи.

Крім зазначених, фінансовий контроль здійснюють також інші органи державної влади, зокрема:

- Державна податкова служба
- Державна митна служба
- Антимонопольний комітет України
- Національне агентство з питань запобігання корупції

До складу органів Державної аудиторської служби України належать Держаудитслужба та її міжрегіональні територіальні органи: Північний офіс Держаудитслужби, Північно-східний офіс Держаудитслужби, Південний офіс Держаудитслужби, Західний офіс Держаудитслужби, Східний офіс Держаудитслужби.

Рахункова палата здійснює комплексний зовнішній фінансовий контроль, передбачений Конституцією, застосовуючи широкий спектр інструментів: від фінансового аудиту та аудиту ефективності до експертизи та аналізу.

Структура та обсяги бюджетних порушень, виявлених Рахунковою палатою України у 2019-2023 рр. показують стрімке зростання загального обсягу бюджетних порушень. Це свідчить про серйозні проблеми у сфері управління бюджетними коштами, які, хоча й почали поступово вирішуватися, все ще залишаються актуальними.

Оцінка перевіркової діяльності та виявлені порушення та недоліки ДАСУ протягом 2021-2023 років свідчить, що за період з 2021 по 2023 роки спостерігається певна динаміка у сфері фінансового контролю. Хоча загальний обсяг охоплених контролем ресурсів та процедур знизився, кількість виявлених порушень законодавства, що призвели до втрат, спочатку зменшилася, а потім знову зросла.

За період з 2022 по 2023 роки спостерігається тенденція до збільшення масштабів фінансового контролю та виявлення порушень. Це свідчить про активізацію контрольних заходів та, можливо, про поглиблення проблем у сфері управління фінансами.

Хоча кількість проведених ревізій фінансово-господарської діяльності та перевірок державних закупівель у Львівській області коливається з року в рік, загалом спостерігається тенденція до збереження приблизно однакового рівня контрольних заходів. Значне зменшення суми виявлених порушень у 2023 році є позитивною тенденцією.

Спостерігається тенденція до збільшення кількості об'єктів, на яких виявляються фінансові порушення. Сума недоотриманих фінансових ресурсів зменшується з кожним роком. Це свідчить про покращення процесів планування та мобілізації коштів. Що до незаконних, нецільових витрат та нестач ресурсів то сума фінансових порушень у 2023 році на 542.1 млн.грн. є меншою ніж у 2021 році.

Аналізуючи поточний стан справ, стає очевидним, що система державного фінансового контролю потребує суттєвого вдосконалення.

Виявлені проблеми в системі державного фінансового контролю вказують на необхідність проведення масштабних реформ.

Досвід зарубіжних країн свідчить про необхідність трансформації системи фінансового контролю з метою підвищення її ефективності, створення єдиної методології та нормативно-правової бази, розмежування сфер діяльності органів фінансового контролю, використання нових інформаційних технологій та створення ефективних систем внутрішнього фінансового контролю та аудиту. Стандартизація у сфері фінансового контролю також важлива для забезпечення більш ефективної роботи органів державної влади.

Список використаної літератури

1. Бортняк В. А. Контроль як функція управління фінансовою діяльністю держави. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. Том 31 (70). № 1, 2020. С. 118–123. DOI <https://doi.org/10.32838/2707-0581/2020.1/22>. URL: http://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/1_2020/24.pdf (дата звернення: 10.10.2024).
2. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 року № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення: 08.10.2024).
3. Бугай Н. Аудит ефективності як сегмент державного фінансового контролю: необхідність сучасності та міжнародні орієнтири. *Міжнародний науковий журнал*. Випуск 3-4. 2017. С. 21-30
4. Васільєва Л. М., Дацій Н. В., Залізнюк В. П. Ефективність фінансового контролю в системі державного управління. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. № 3. С. 1–5. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/3_2020/5.pdf (дата звернення: 22.03.2024).
5. Войтенко В. В. Фінансовий контроль як категорія фінансових відносин у системі державного управління. *Економіка, управління та адміністрування*. 2020. № 1(91). С. 99–103. URL: <http://ema.ztu.edu.ua/article/view/200869> (дата звернення: 22.03.2024)
6. Давидова І. І. Розвиток інституційних засад фінансової системи країни. *Інвестиції: практика та досвід*. № 15. 2018. С. 50-57
7. Деякі питання здійснення державного фінансового контролю в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 07 травня 2022 р. № 561. – URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-zdijsnennya-derzhavnogo-finansovogokontrolyu-v-umovah-voyennogo-s561-070522>
8. Дмитренко О.В. Організація і здійснення державного контролю в Україні (фінансово–економічні аспекти); дис. д.наук з держ.управління; спеціальність – 25.00.02. – К.: НАДУ. 2010. 342 с.
9. Деякі питання здійснення державного фінансового контролю в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 7 травня 2022 р. № 561. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/561-2022-%D0%BF> (дата звернення: 08.10.2023).
10. Колпакова А. Державний фінансовий контроль на сучасному етапі: огляд концептуальних засад. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*. Vol. 2, No. 1, 2023, pp. 9 – 18. DOI: <https://doi.org/10.46299/j.isjmef.20230201.02>; URL: j.isjmef.20230201.02.pdf (дата

звернення: 08.10.2023).

11. Ломейко Ю. А. Державний фінансовий контроль в Україні: напрями вдосконалення його організації та оцінювання. *Проблеми економіки*. 2016. № 2. С. 148 – 160. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Rekon_2016_2_21 (дата звернення: 10.10.2023).

12. Негода Ю. В. Шляхи удосконалення державного фінансового контролю в Україні. *Економіка та суспільство*. Випуск № 44. 2022 р. Режим доступу: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1770/1706>

13. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні: Закон України від 26 січ. 1993 року № 2939-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12#Text> (дата звернення: 08.10.2023).

14. Публічний звіт про діяльність Державної аудиторської служби України за 2023 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dkrs.kmu.gov.ua/kru/doccatalog/document?id=137772>.

15. Піхоцький В. Ф. Система державного фінансового контролю в Україні: концептуальні засади теорії та практики: дис. д.е.н.; спеціальність 08.00.08. – Львів. 2015. 530 с.

16. Прасюк В.М. Адміністративно-правове регулювання державного фінансового контролю за законодавством України: дис. к.ю.н.; спеціальність 12.00.07. – Запоріжжя: Запорізький національний університет. 2020. 227 с.

17. Офіційний сайт Рахункової палати України. URL: <http://rp.gov.ua/home/>

18. Піхоцька М. Р. Проблеми розвитку державного фінансового контролю в Україні. *Світ фінансів*, 2023, 1 (74): 83-92.

19. Піхоцька О. М.; Піхоцька М. Р. Досвід країн ОЕСР у організації державного фінансового контролю. *Scientific notes of Lviv University of Business and Law*, 2022,34: 194-201.

20. Піхоцький В. Ф., Піхоцька О. М. Державний фінансовий контроль: навч. посіб. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. 484 с. Піхоцький В.Ф. Система державного фінансового контролю в Україні: концептуальні засади теорії та практики: дис. д.е.н., Львів, 2015. 530 с.

21. Ріккардо Пеліццо. Комітети державних рахунків у Співдружності: нагляд, ефективність та управління. *Співдружність і порівняльна політика*, 49 (4), 2011. С. 528-546.

22. Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2022–2025 роки та плану заходів з її реалізації: Розпорядження Кабінету Мін. України від 29 груд. 2021 р. № 1805-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-2021-%D1%80> (дата звернення: 10.10.2023).

23. Сисоєва І. М., Добіжа Н. В. Особливості здійснення державного фінансового контролю в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 18. С. 11–18. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/18_2021/4.pdf (дата звернення: 25.03.2024).

24. Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2022–2025 роки та плану заходів з її реалізації: Розпорядження Кабінету Мін. України від 29 груд. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-2021-%D1%80> (дата звернення: 29.03.2024)

25. Тарасова Т. М. Закордонний досвід організації та оцінки системи внутрішнього контролю та аудиту. Інженерна економіка: рішення та рішення з євразійської точки зору. 2021. С. 37-44.

26. Шевченко І. О., Шевченко Н. В. Реформування системи державного фінансового контролю в умовах євроінтеграції. *Науково-практичний, економічний журнал «Економічні студії»*. 2019. № 1(23). С. 97–101. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/21805> (дата звернення: 05.10.2023).